

Suomen väestötrendit käännekohtassa

Tutkimushohtaja Anna Rotkirch

Väestötrendit-osio Väestöpäivänä ja Poikien päivänä 16.5

Väestöliitto

Väestöliitto edistää kestäväää väestönkehitystä, turvallisia ihmissuhteita ja ihmisoikeuksia muuttuvassa maailmassa.

- **Tarjoamme nuorille ja aikuisille maksutonta neuvontaa ja tukea**
- **Teemme syntyvyys- ja väestöntutkimusta**
- **Edistämme perheystävällisyyttä**
- **Puolustamme seksuaali- ja ihmisoikeuksia Suomessa ja kansainvälisesti**
- **Haluamme, että Suomi on hyvä kotimaa kaikille täällä asuville**

Väestöliitto ry

- **Perustettu 1941**
- **34 jäsenjärjestöä**
- **Noin 60 työntekijää**

Väestöntutkimuslaitos

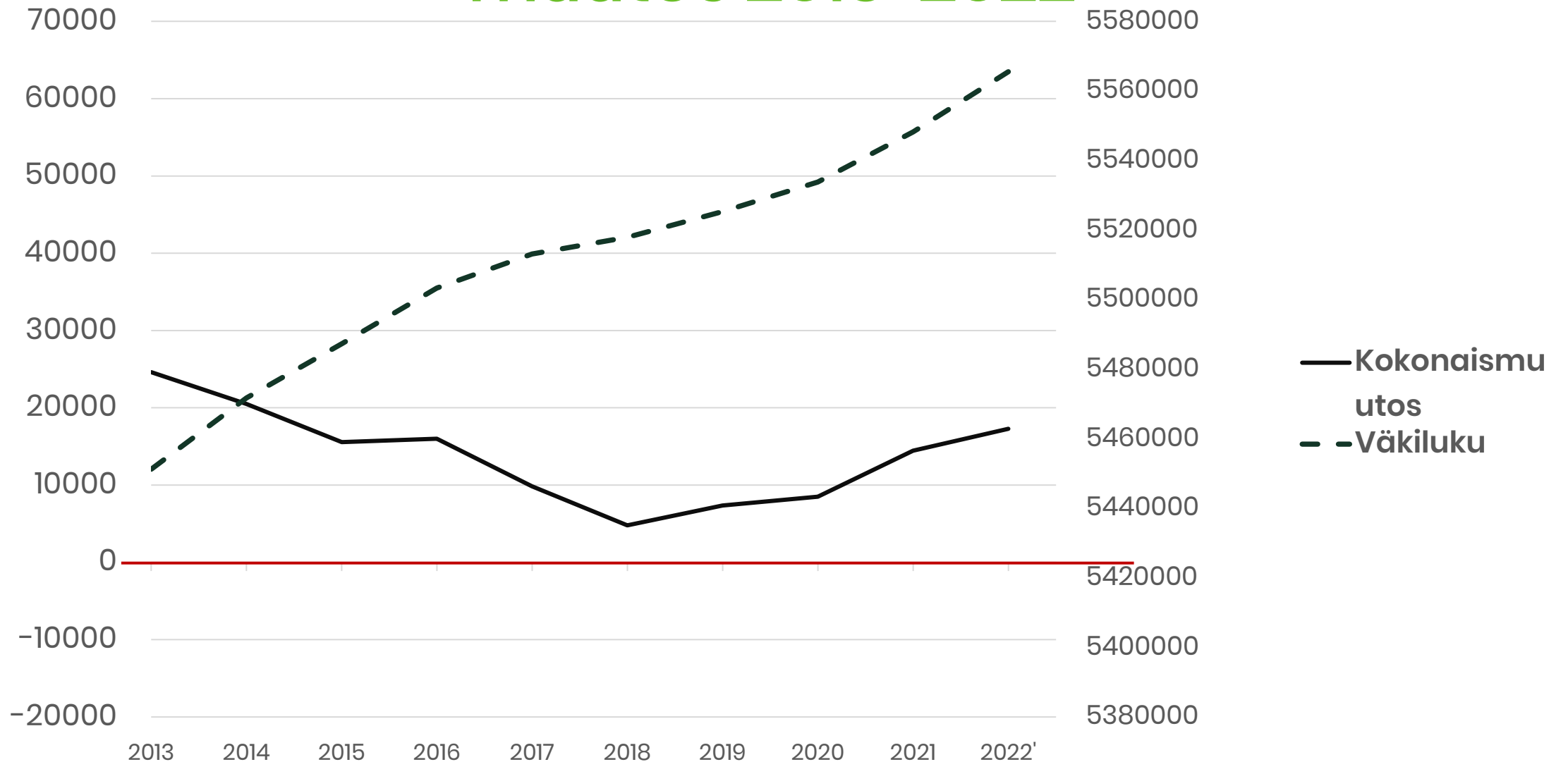
Perheet, sosiaaliset suhteet ja
kestävä väestönkehitys – tutkimus
ja vaikuttaminen

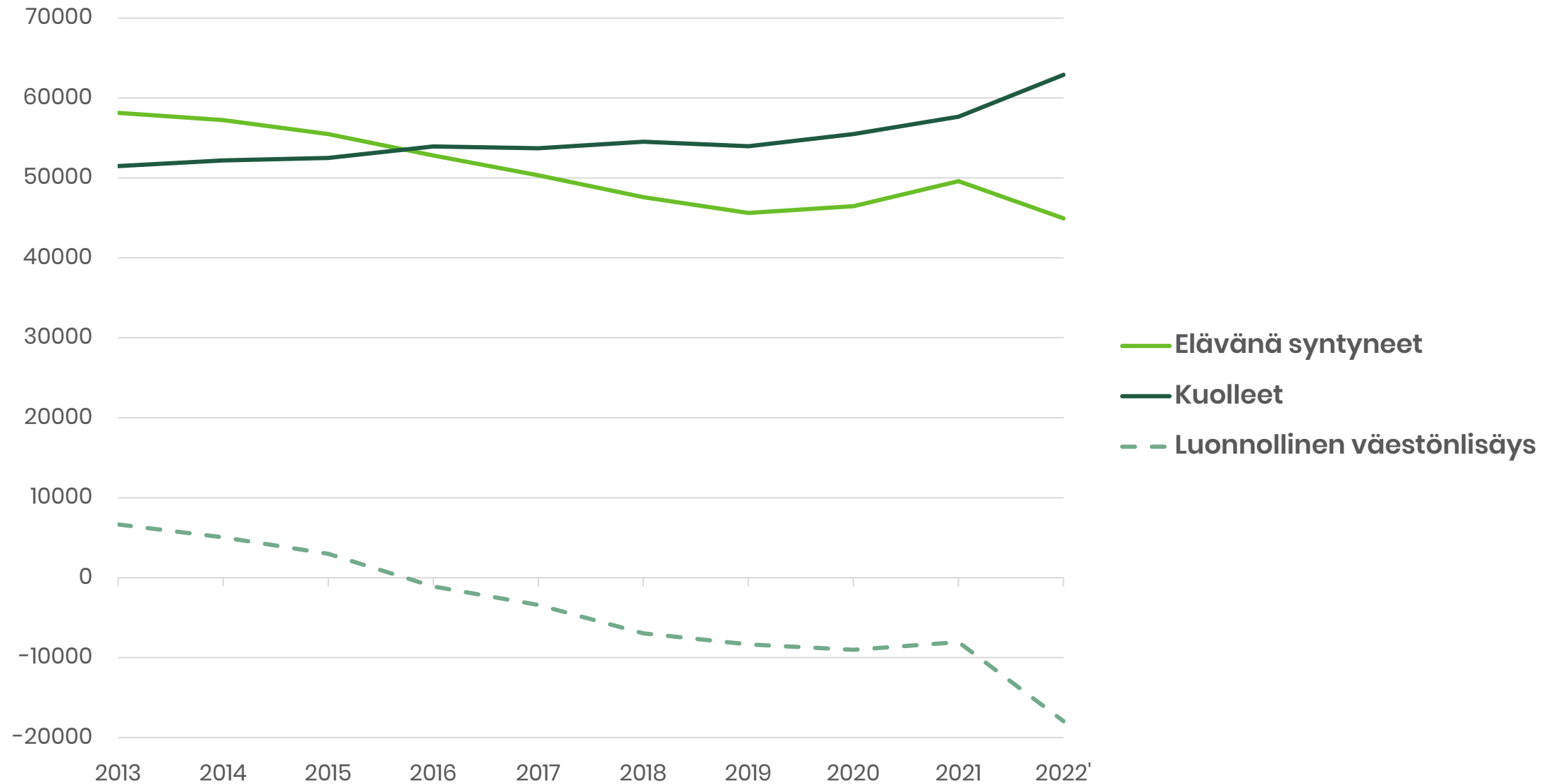
Väestöliiton väestöpoliittinen ohjelma 10 tavoitetta Suomen väestölle

1. Sopivan kokoinen Suomi ei kutistu vielä
2. Tasapainoinen väestönkehitys on ekologisesti kestävä
3. Syntyvyyden nousu Suomessa on tavoiteltava asia
4. Ihmisiä on tuettava saamaan niin monta lasta kuin he itse toivovat
5. Hyvät ihmissuhteet ovat kansanterveyden ytimessä
6. Perheystävällisyys koskee kaikkia
7. Maahanmuutto lisääntyy huomattavasti
8. Suomi on houkutteleva ja inhimillinen uusi kotimaa
9. Monipaikkaisuus uudistaa alueiden kehityksen
10. Kannustimia maastamuuton vähentämiseksi

Väestön määrä ja vuosittainen väkiluvun muutos 2013–2022

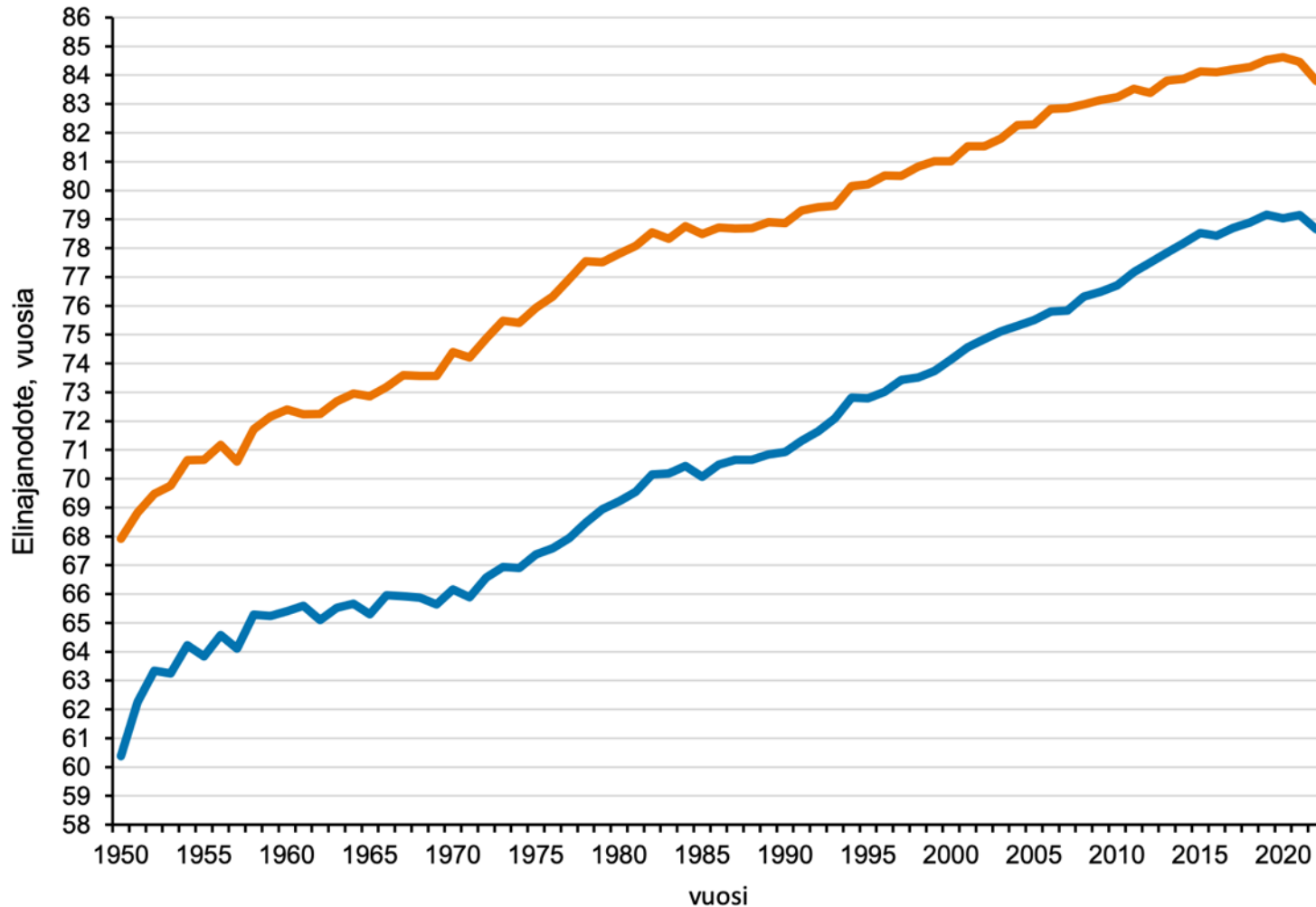

Kuolleiden ja syntyneiden määrän muutos

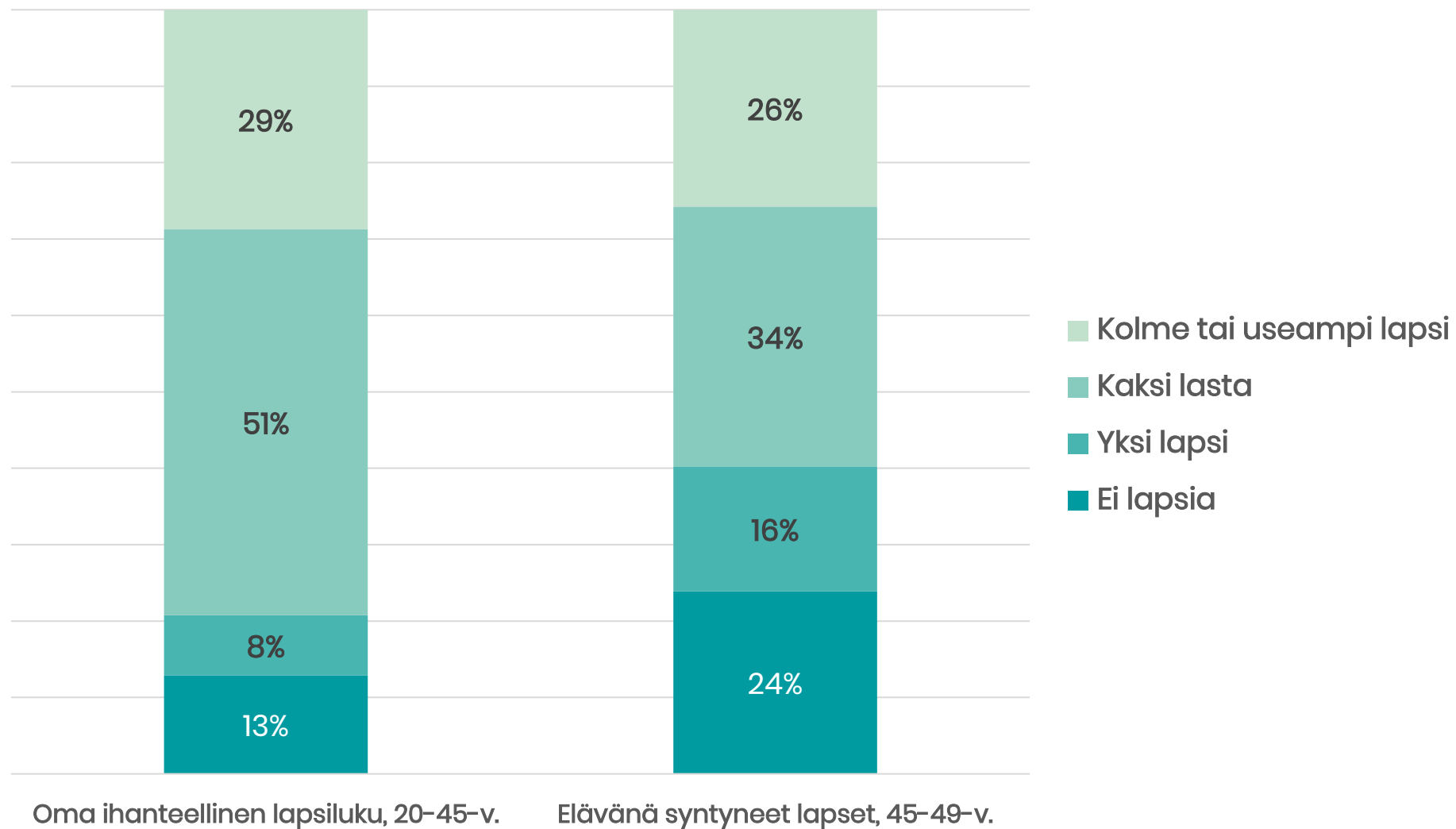
Kuolleiden suuri määrä syksy 2021–2022: Eliniän lasku käännettävä kasvuuun

Vastasyntyneiden tyttöjen ja poikien elinajanodote 1950–2022*

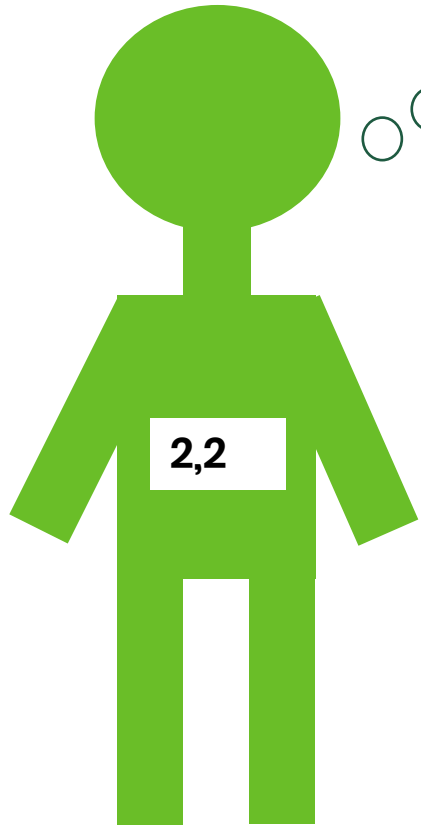

- Vuonna 2022 ikävakioitu kuolleisuus nousi 7 %. Vuoteen 2019 verrattuna ikävakioitu kuolleisuus oli 9 % korkeampi.
- Ikäryhmissä 65–69 ja tätä vanhemmissa ikäryhmissä kuolleisuus ollut korkeampaa vuonna 2022 kuin vertailujaksolla 2015–2019.
- Jokaisen elämä on arvokas – myös hyvin vanhojen ihmisten

Oma ihanteellinen lapsiluku 20–45-v ja todelliset lapsiluvut 45–49-v.

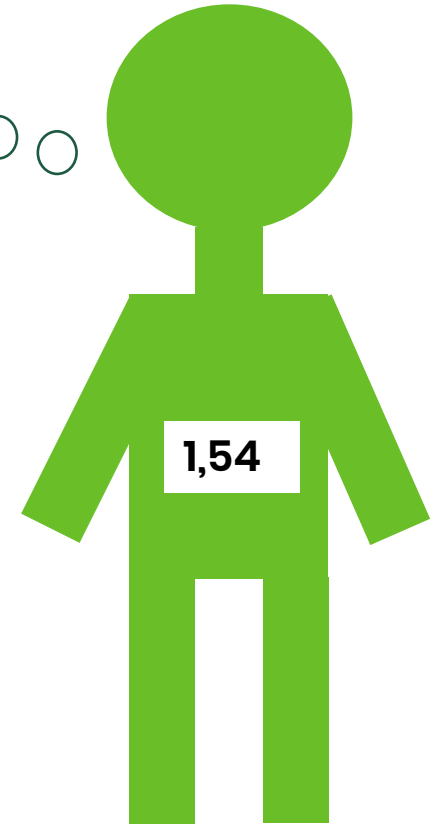
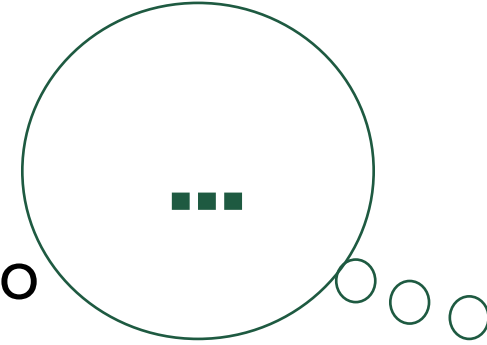

Puuttuvat 0,6 lasta

2,2

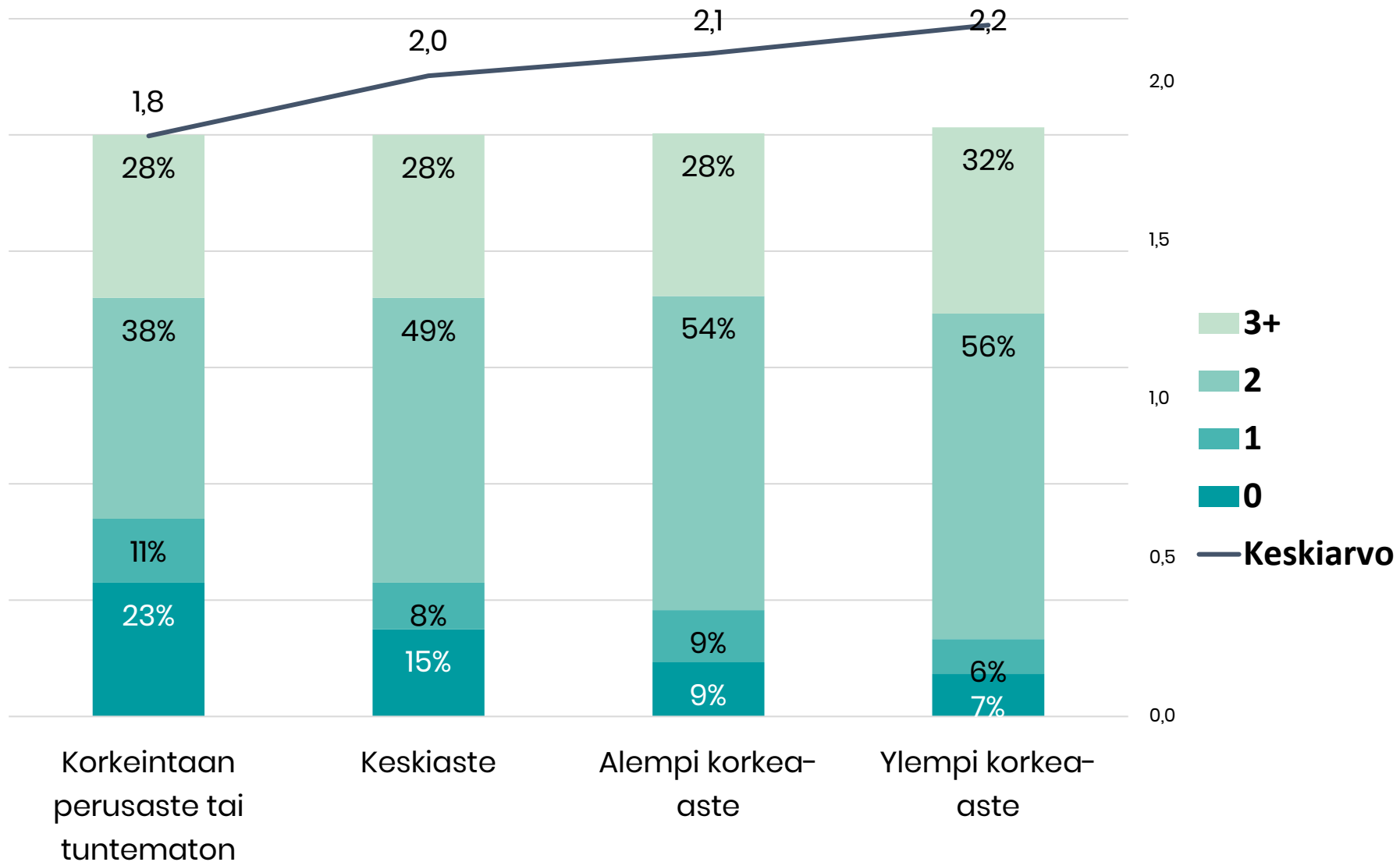
Toivotun ja toteutuneen lapsiluvun välinen ero on iso:
0,66 lasta 35–45-vuotiaiden ikäryhmässä ja 0,59 lasta vielä 46–54-vuotiaillakin.

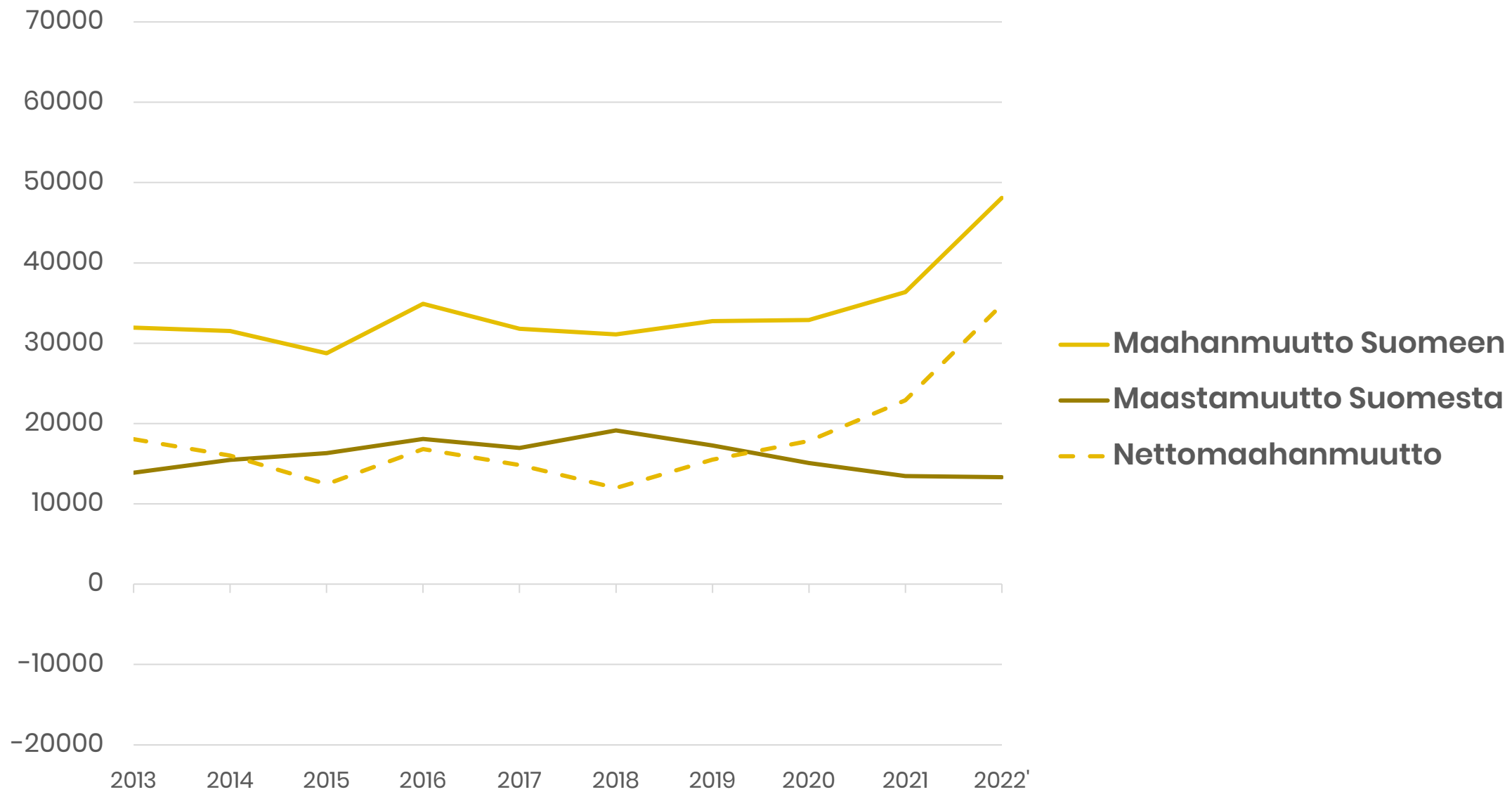
1,54

Jos ”puuttuvat” lapset saataisiin, keskilapsiluku olisi noin 2

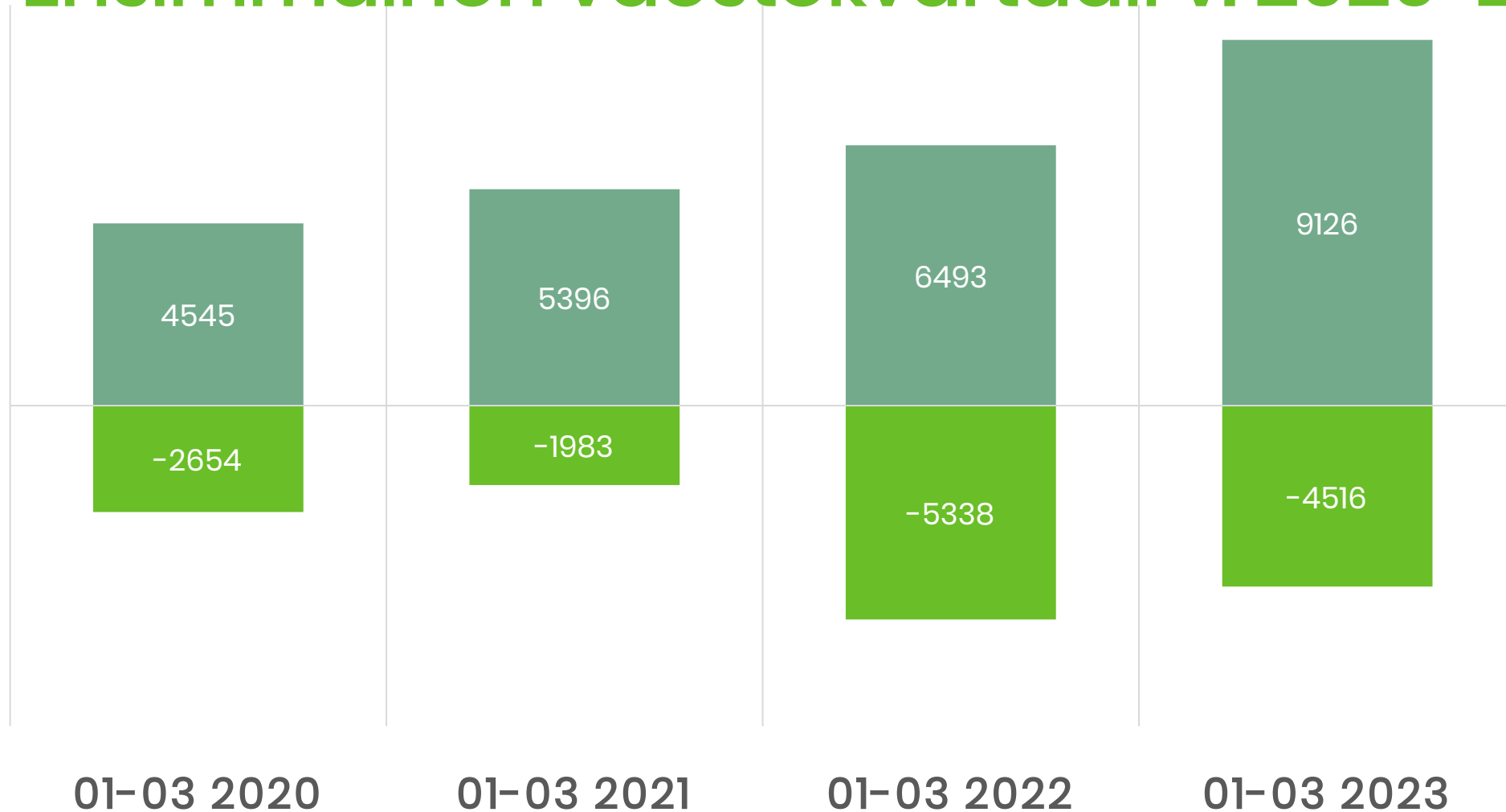
Mitä korkeampi koulutus, sitä korkeampi ihanteellinen lapsiluku

Kansainvälinen muuttoliike 2013–22

Maahanmuuttoyllätys jatkuu: Ensimmäinen väestökvartaali v. 2020–23

Väestöpoliittiset tavoitteet kriisien aikana

- **Toivotun lapsiluvun politiikka**
- **Elinajanodotteen notkahdus, arvokas vanhuus ja kuolema**
- **Maahanmuuttoyllätys ja kotoutuminen**
- **Väestöpoliittinen kokonaisote puuttuu nyt**

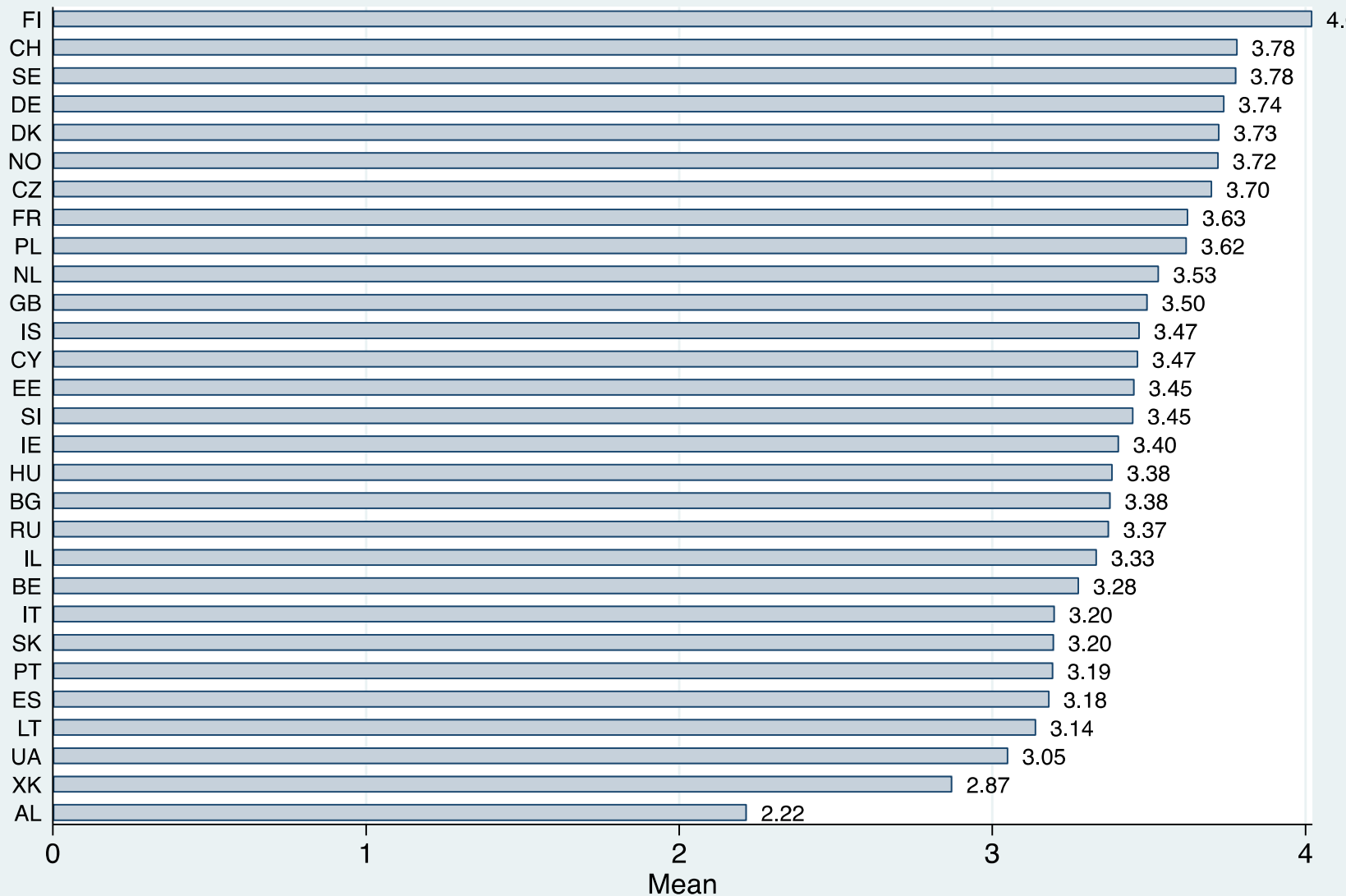
Entä yksilöiden kriisinsietokyky?

- **Yhteisön tai yksilön ominaisuus – korreloivat vahvasti**
- **Kyky palautua nopeasti sokin jälkeen**
- **‘Kun asiat menevät elämässäni väärin, minun kestää yleensä pitkään palautua normaaliin.’**

Asteikko 1 = ‘vahvasti samaa mieltä’ – 5 ‘vahvasti eri mieltä’

Suomalaisilla alle 50-v miehillä kriisinsietokyky on Euroopan paras!

Bounce Back: Between 30-35, Male

‘Kun asiat menevät elämässäni väärin, minun kestää yleensä pitkään palautua normaaliin.’

Asteikko
1 = ‘vahvasti samaa mieltä’
- 5 ‘vahvasti eri mieltä’

Kuvio: Hande Tugrul,
EU Horizon towards a
Resilient Future for
Europe (FutuRes)
hankkeen vieraileva
tutkija

Väestöliitto

Koska tarvitsemme toisiamme

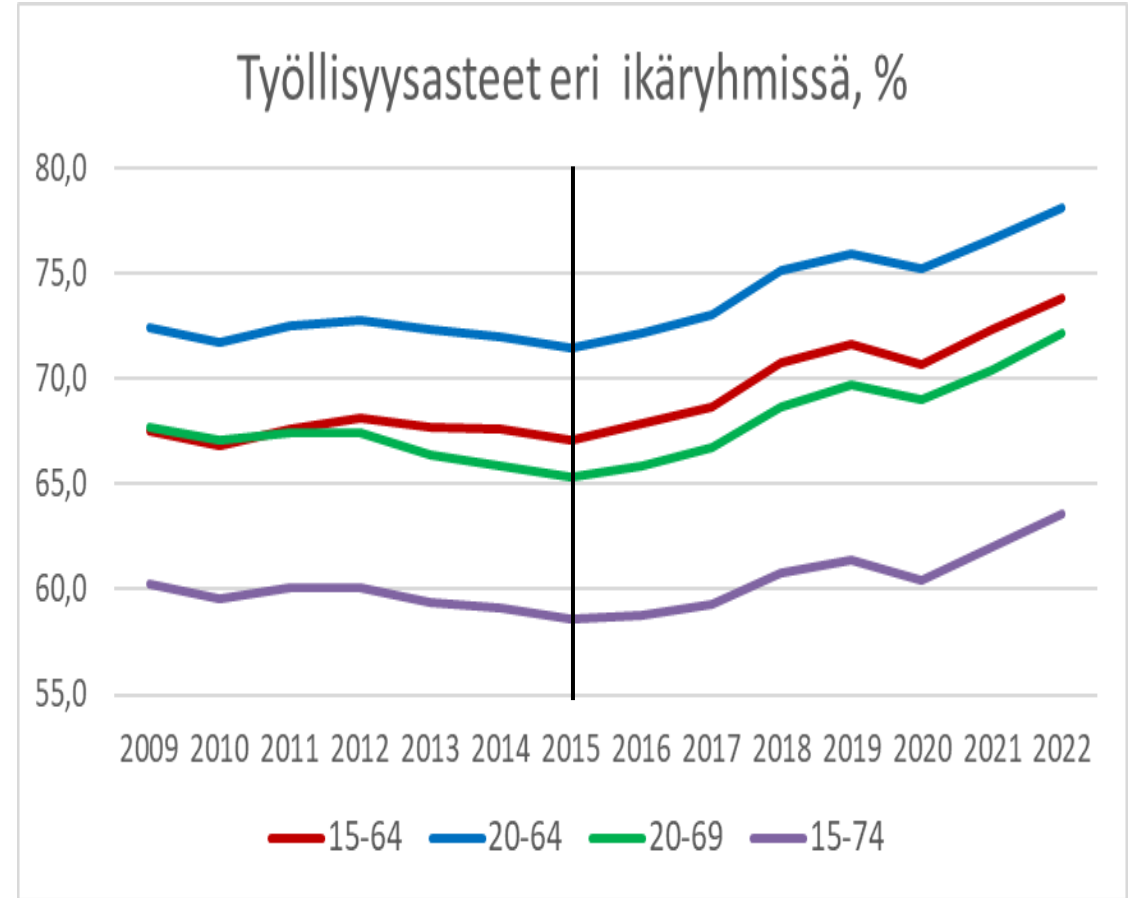
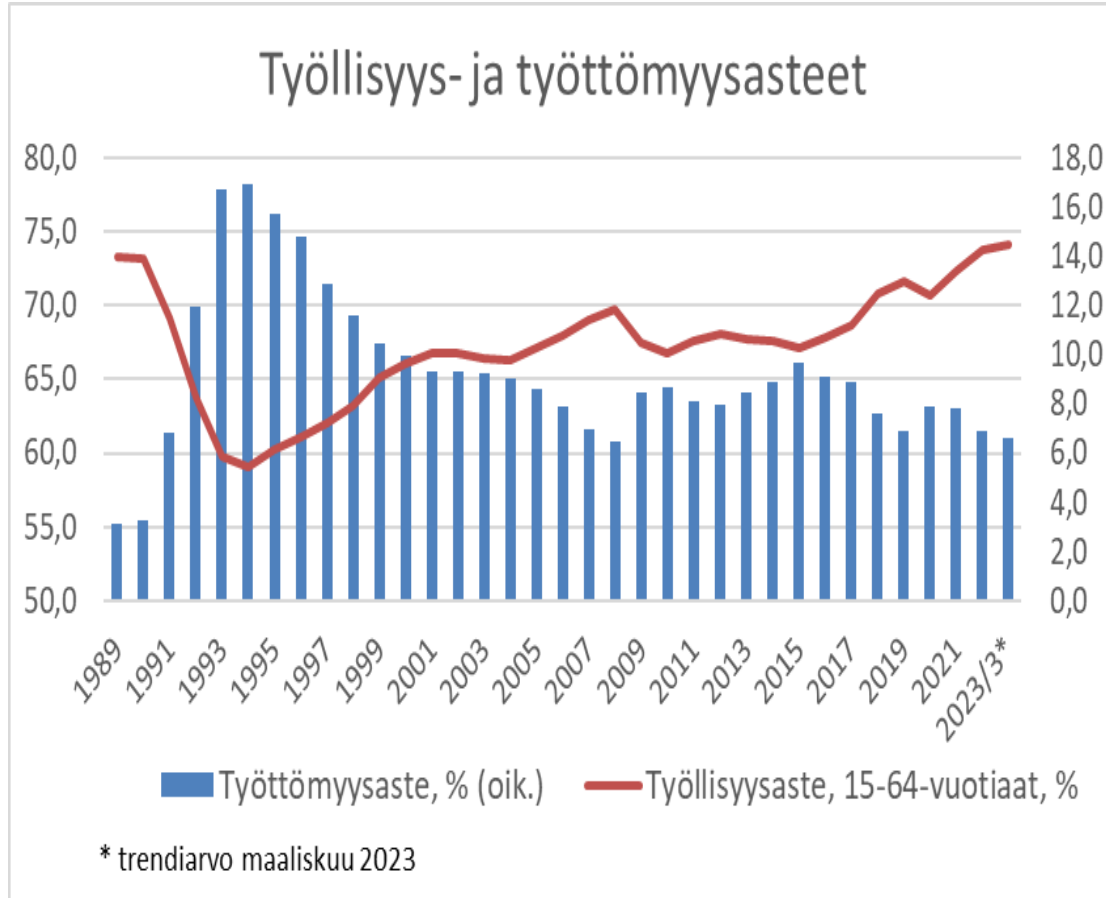
Väestökehitys ja työvoiman tarjonta

Vesa Vihriälä

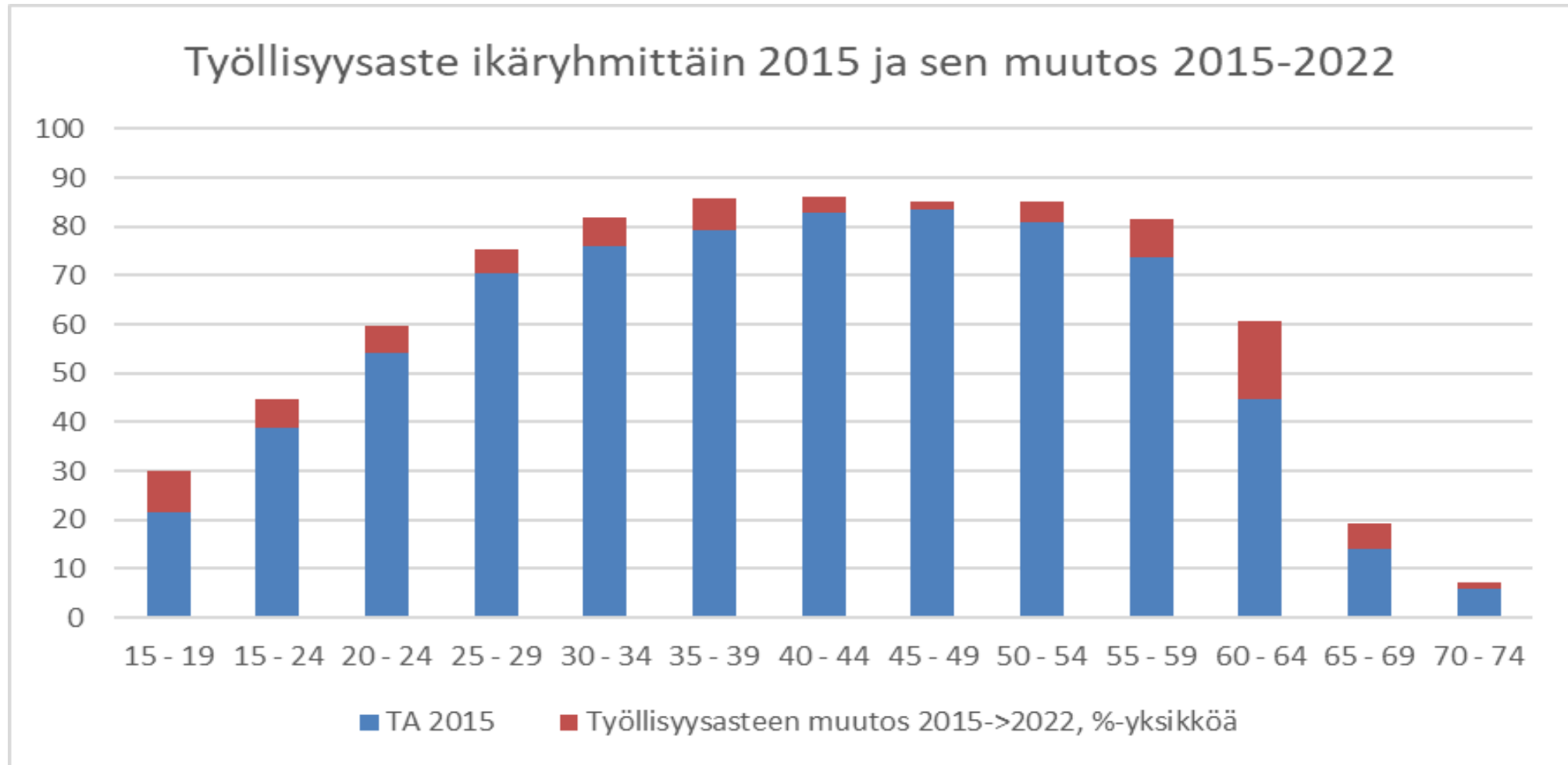
Työelämäprofessori, Helsingin yliopisto

16.5.2023

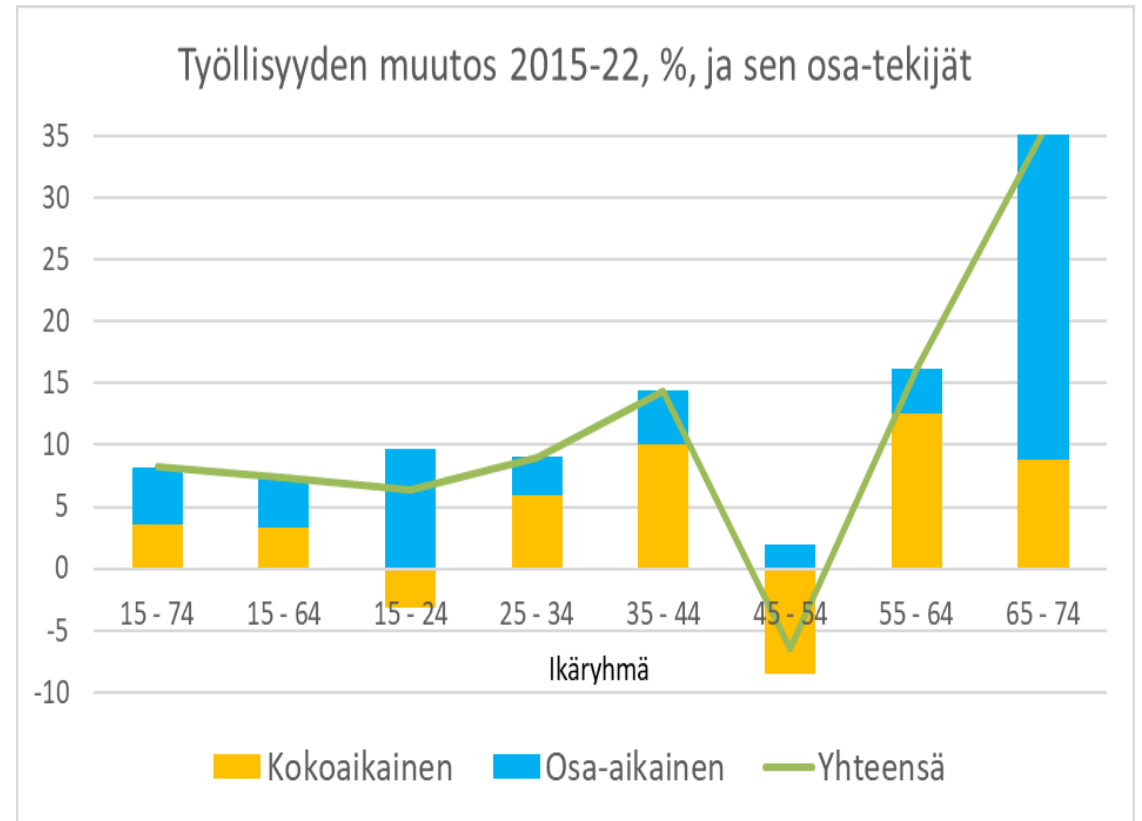
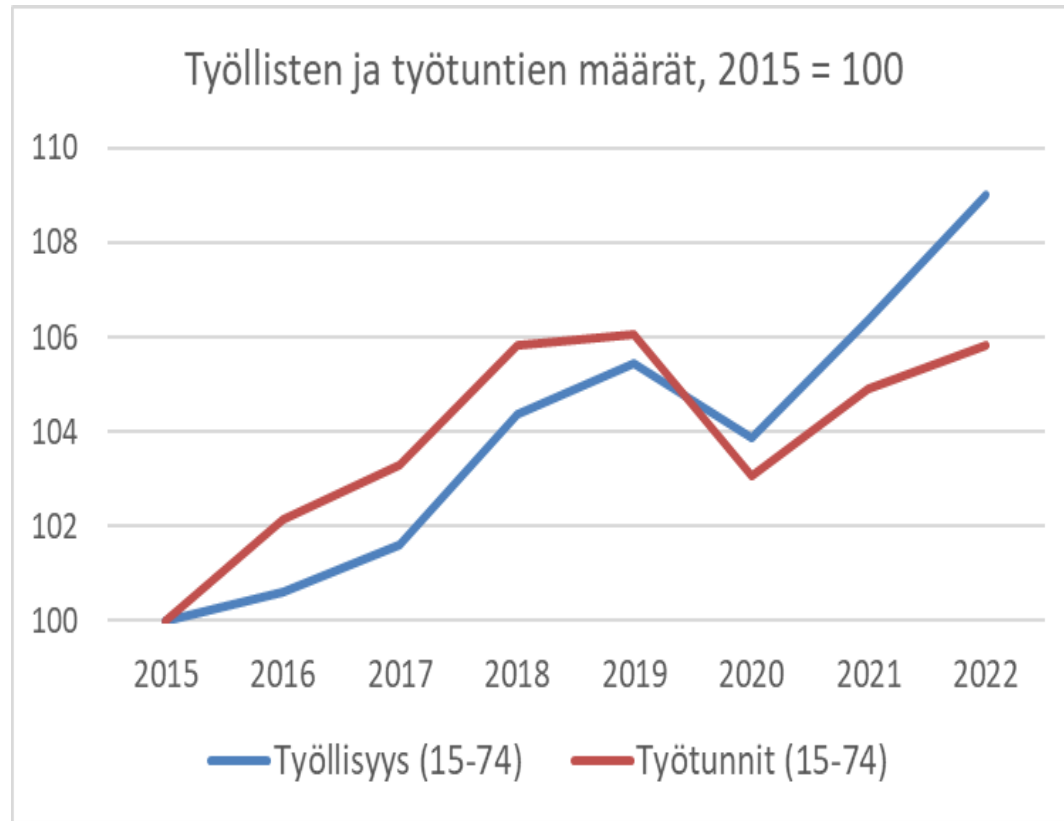
Työllisyys kehittynyt hyvin 2015 lähtien, työllisyysaste ennätyskorkea, mittarista riippumatta

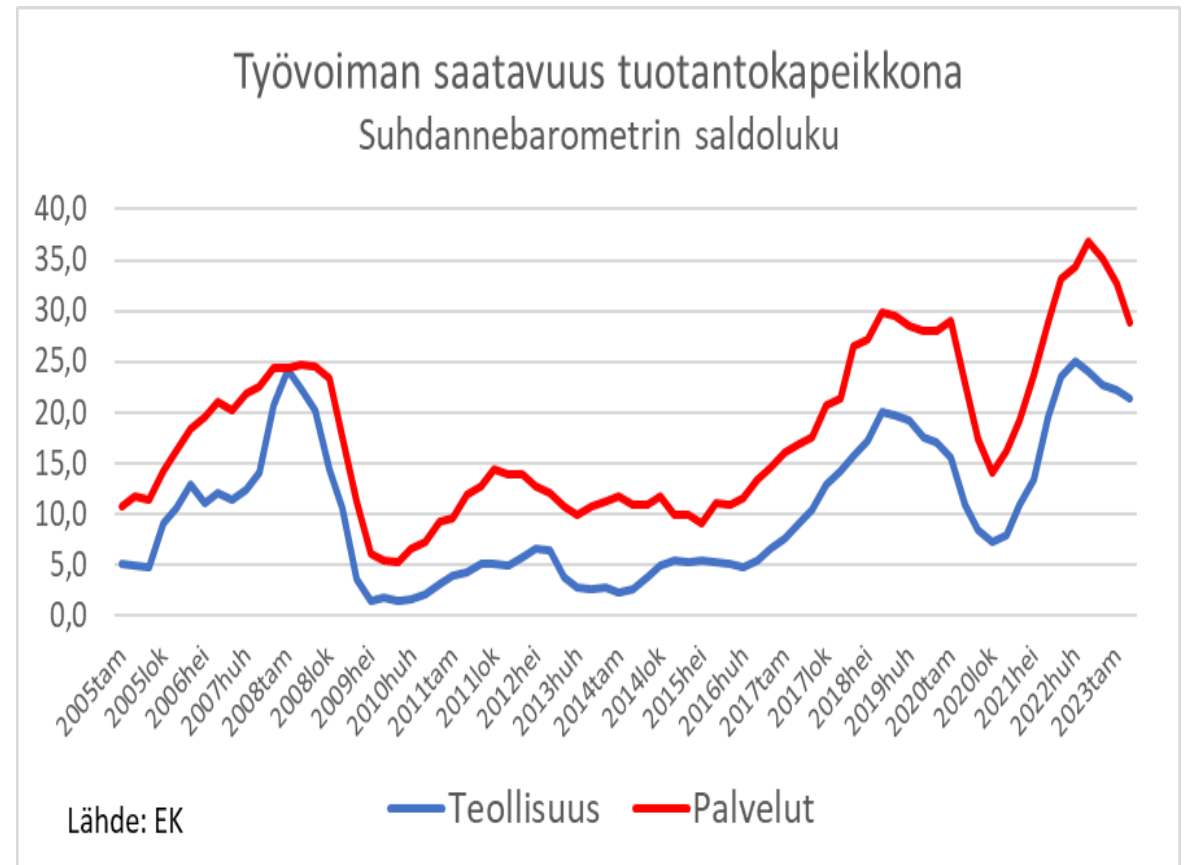
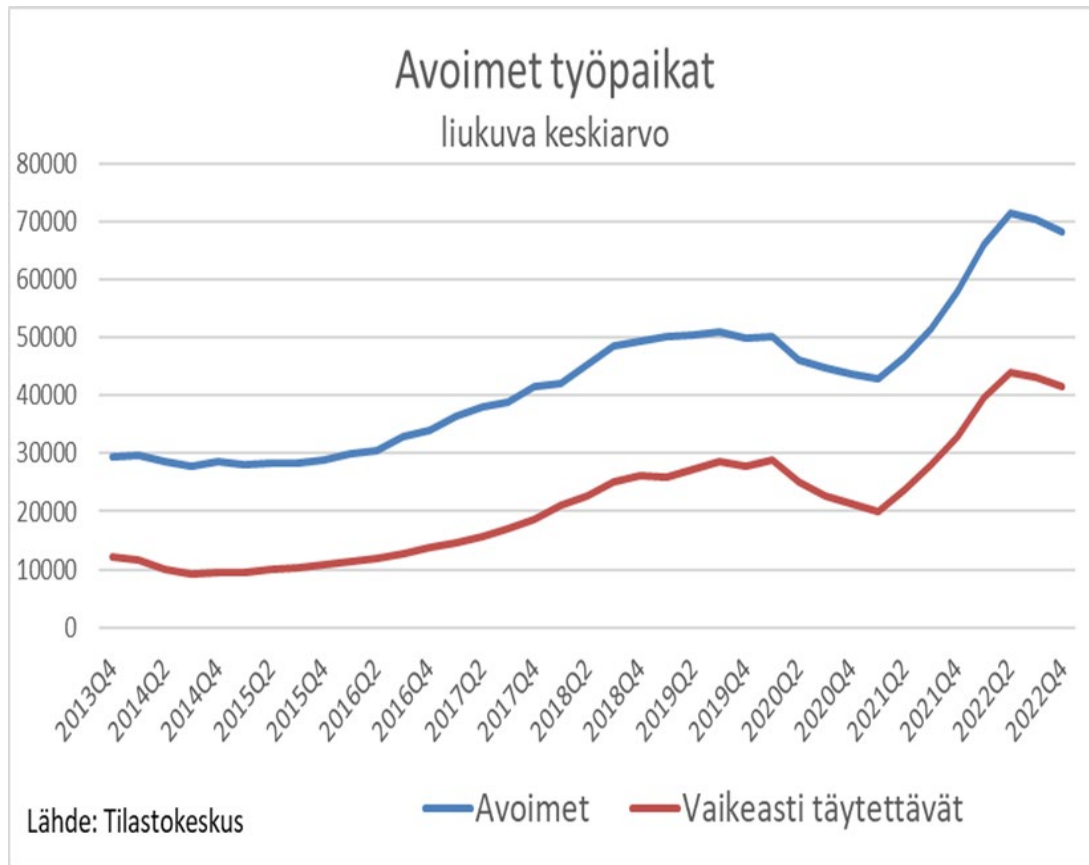
Nousua etenkin ikääntyneiden ja nuorten työllisyysasteissa

Työpanoksen kehitys ei yhtä vahvaa, yli puolet lisätyöllisyydestä osa-aikaista

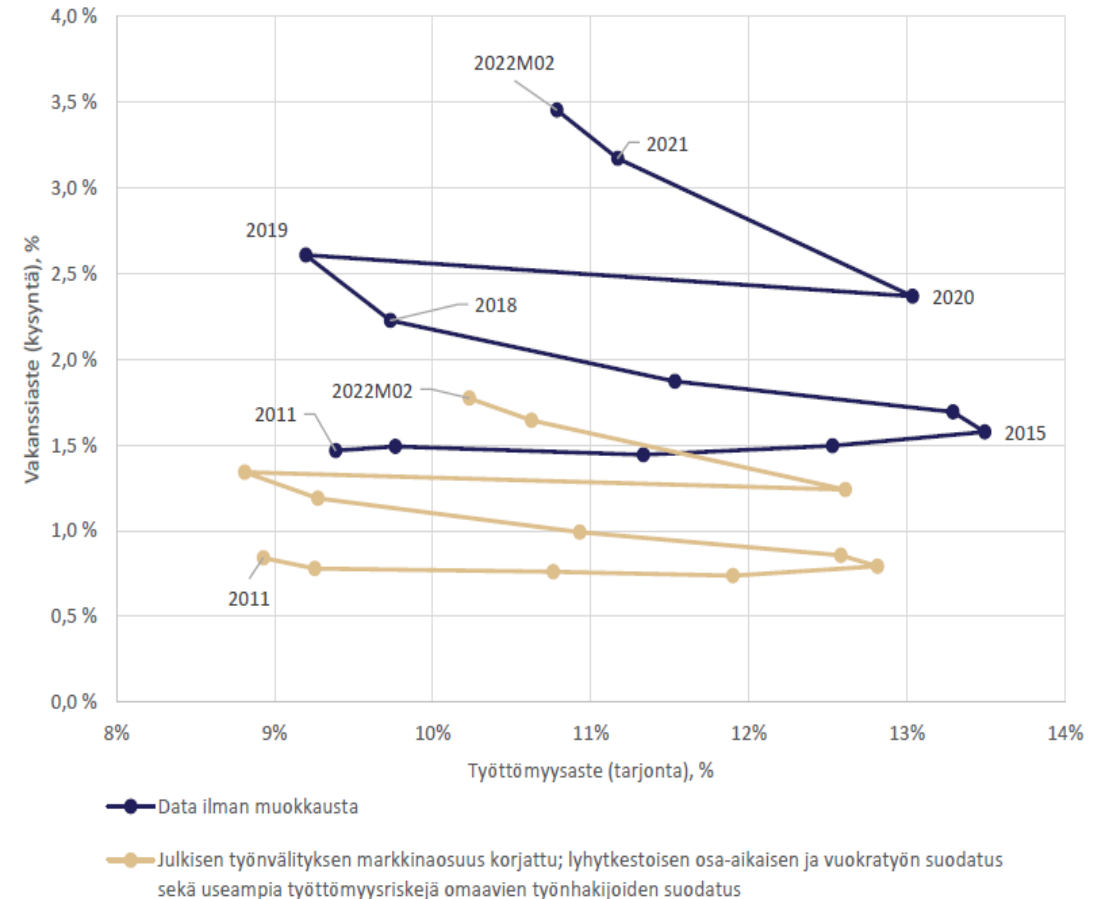
Tarjontapullonkaulat käyneet yleisemmiksi

Vapaata työvoimaa periaatteessa paljon, mutta...

- Työttömiä yhä runsaasti
 - Työvoimatutkimus: 190 000
 - Rekisteriaineisto: 250 000
- Kohtaanto-ongelman luonne komplisoitu
 - Kysyntä kohdistunut paljon lyhytaikaisiin, osa-aikaisiin töihin
 - Alueelliset ongelmat lieventyneet
 - Ammatilliset likimain muuttumattomat
- Työttömistä isolla osalla työllistymistä vaikeuttavia ominaisuuksia
 - Ikä, sairaus, puutteellinen koulutus, pitkäaikaistyöttömyys

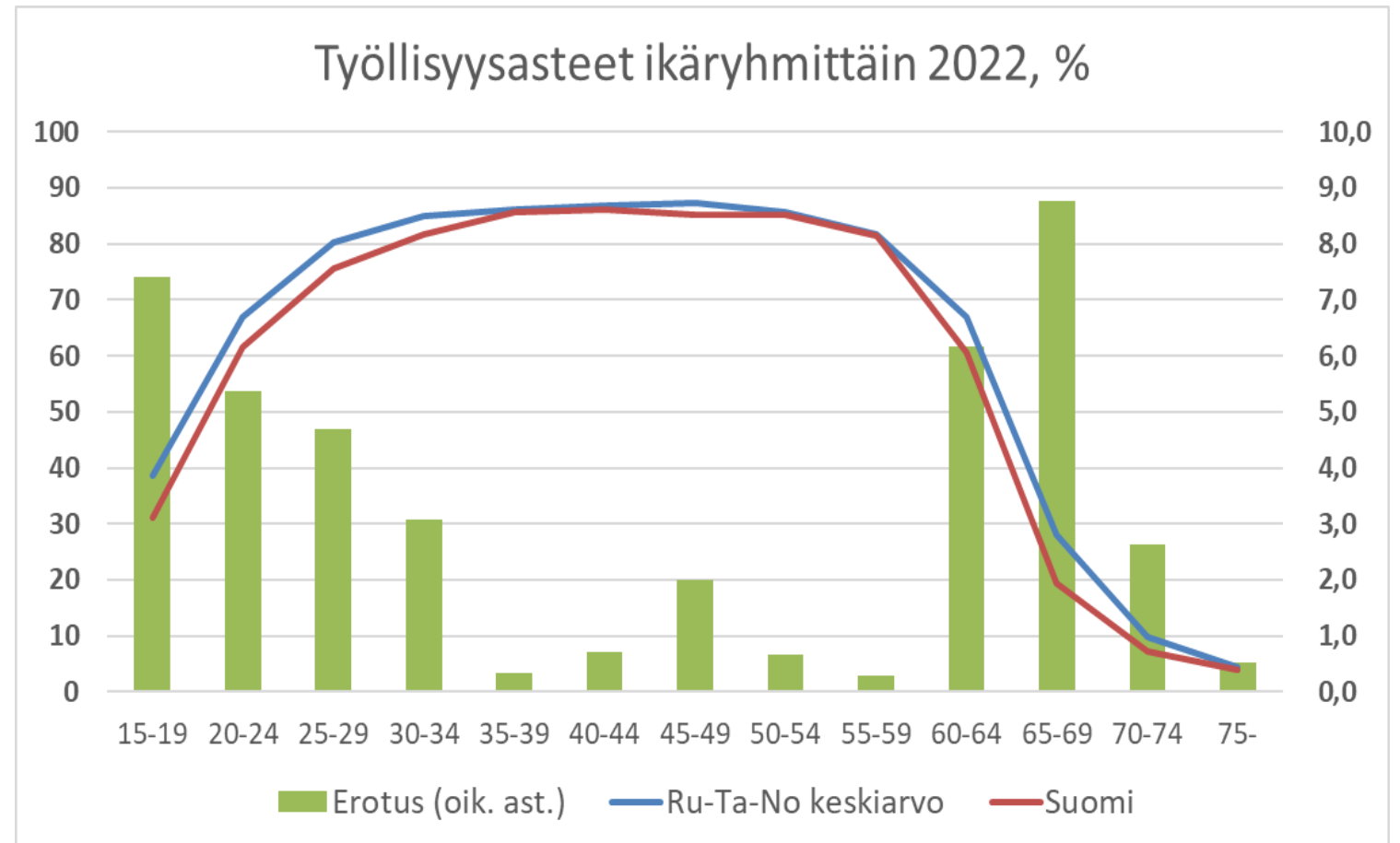
Kuvio 2. Beveridge-käyrä työmarkkinoiden kohtaannosta.

Lähde: Larja – Peltonen, TEM analyysi 113/2023

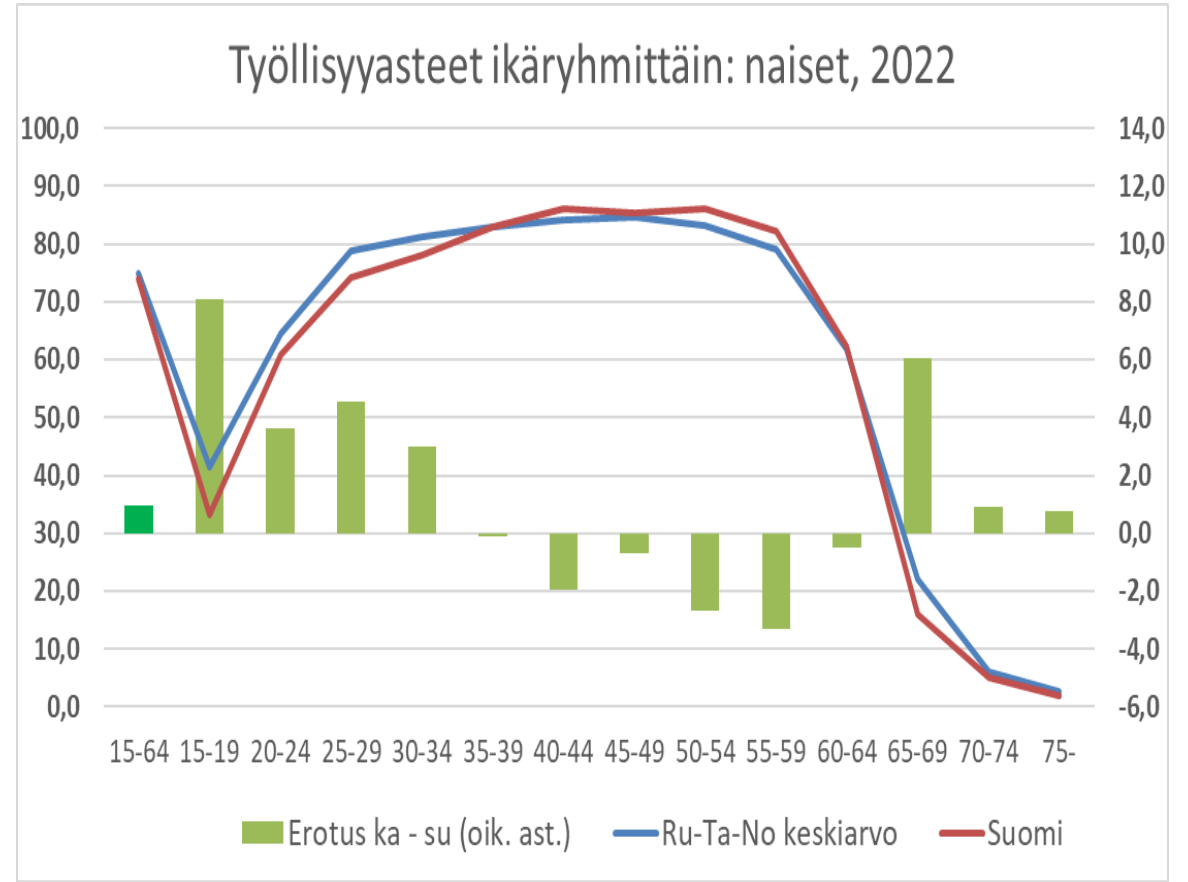
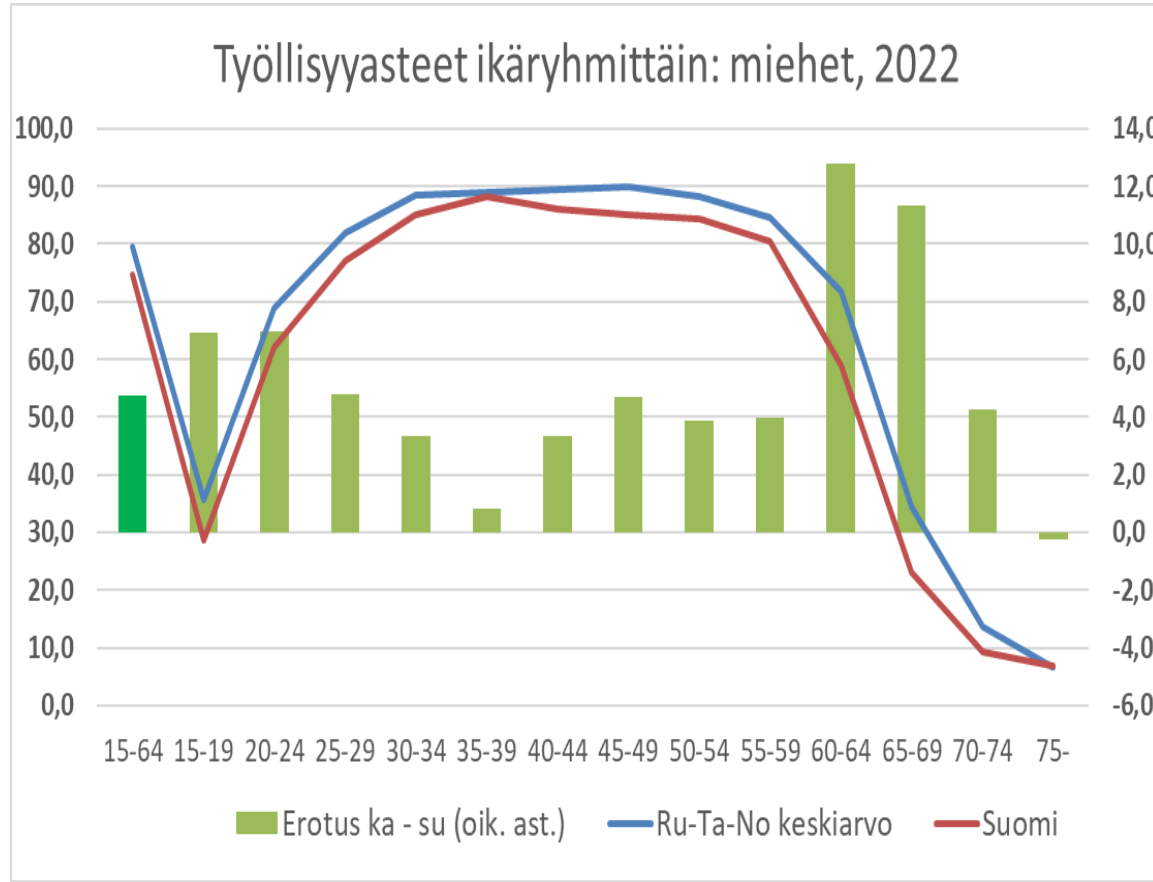
Suurin lukumääräpotentiaali yhä nuorissa ja ikääntyneissä

- Työllisyysasteet riippuvat paljon iästä
- Pohjoismaat luonteva vertailukohta
- Suomen työllisyysasteet Ruotsin, Tanskan ja Norjan keskiarvoja selvästi alempia alle 35-vuotiaiden ja yli 60-vuotiaiden joukossa

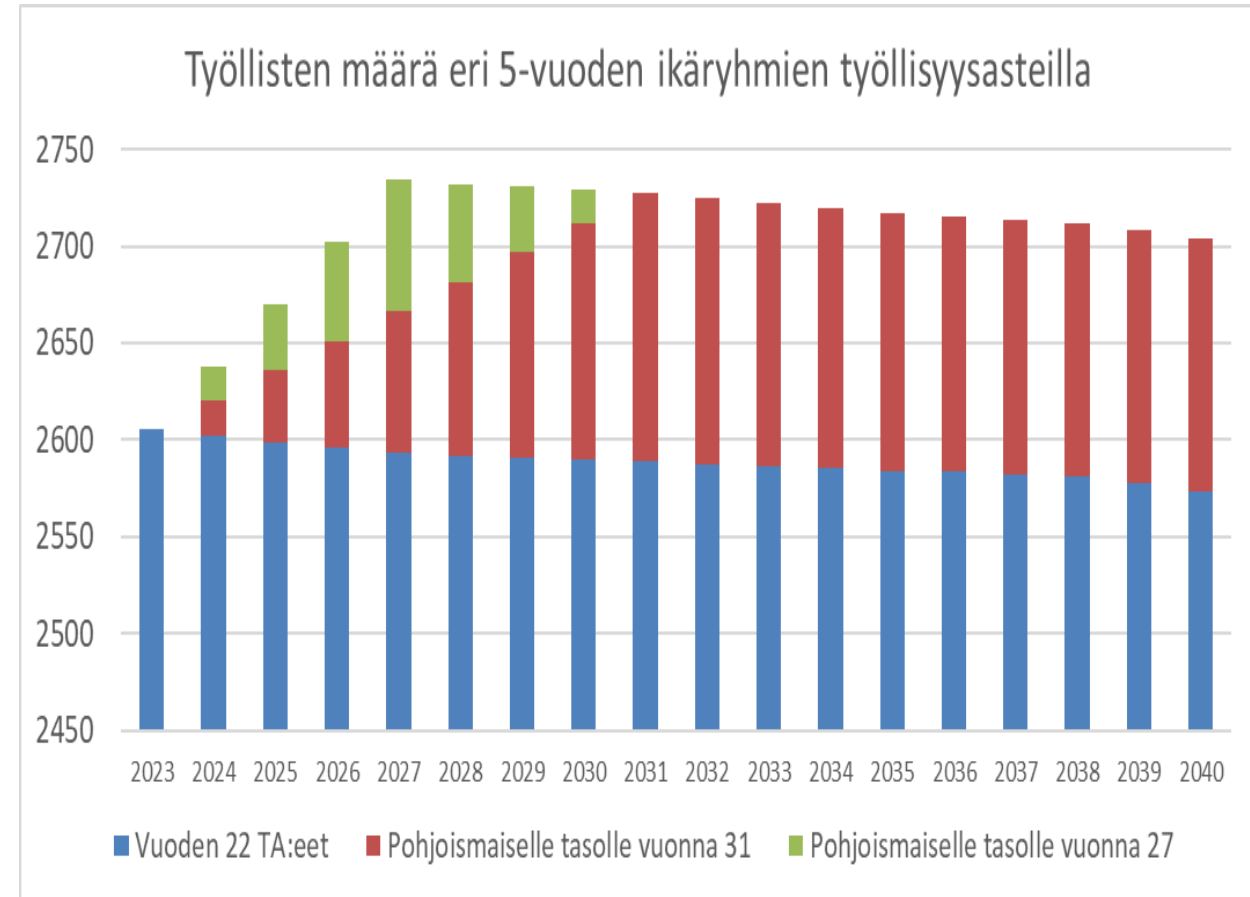
Lähde: Eurostat

Miehillä parantamisen varaa kauttaaltaan, naisilla kokonaisero pieni, ikäryhmien välillä selviä eroja

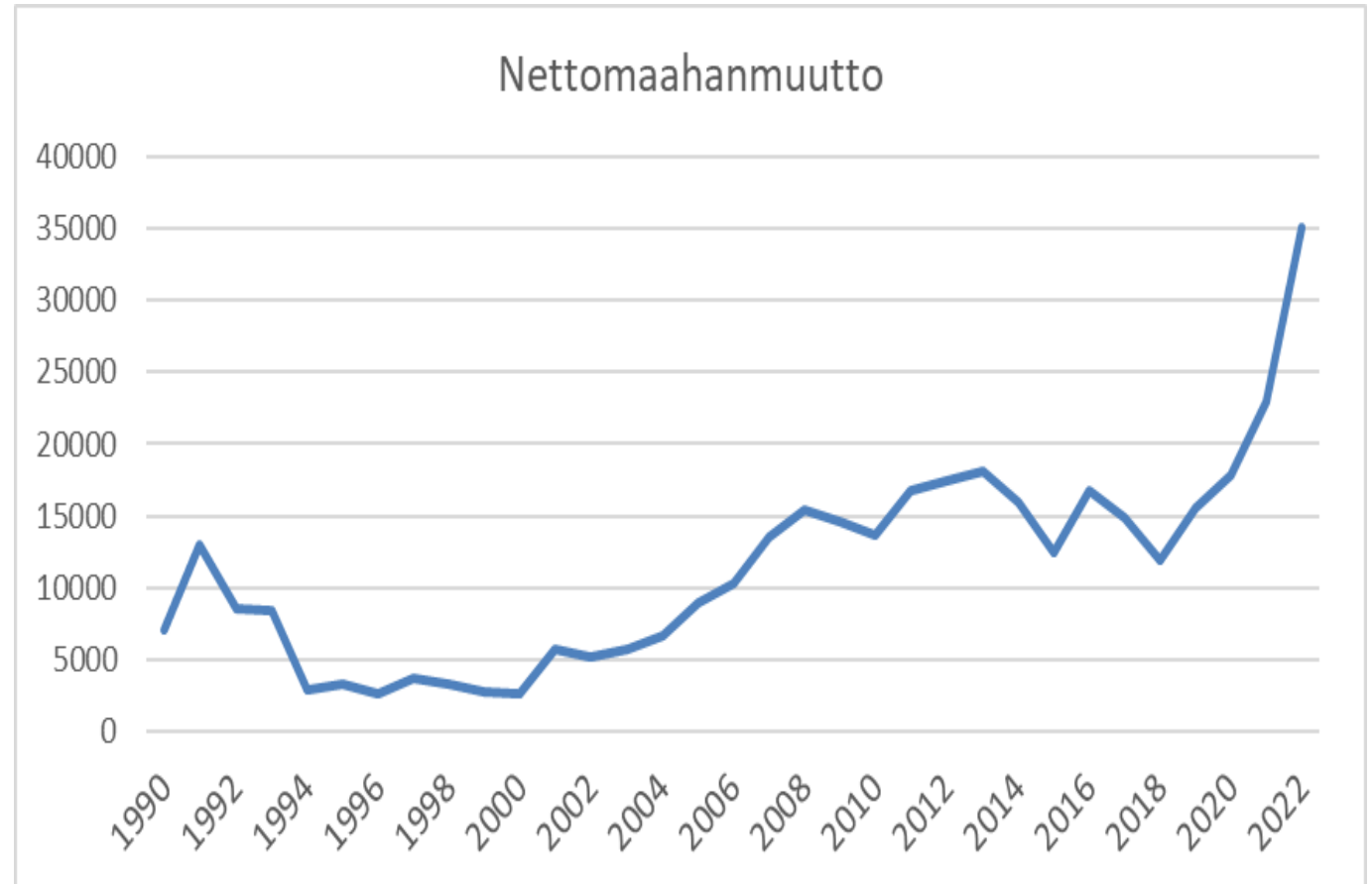
Pohjoismaiset työllisyysasteet lisääisivät työllisyyttä merkittävästi, mutta...

- Työllisyysasteiden nousu kussakin 5-vuoden ikäryhmässä P-maiden keskiarvon tasalle (yht. n. 3 py) lisäisi työllisyyttä yli **120 000** hengellä (TA + 0,75 py / vuosi)
- Muutoksesta hieman yli **20 000** olisi 15-19-vuotiaita, mikä tuskin mahdollista / järkevää, kun pääosin yhä koulutuksessa => realistisempi muutos n. **100 000**
- Kova tahti, koska 2015-22 TA (15-74) nousi 0,7 py / vuosi.
- Jos muutos asteittain 2 vaalikauden kuluessa, vuoteen 2027 mennessä työllisyys lisäys **50 000 - 60 000** henkeä.
- Ei kuitenkaan muuttaisi trendiä pysyvämmiin

Maahanmuuton lisäys avuksi?

- Vieraskielisten työllisyyden muutos vastasi 60 % työllisyyden kasvusta 2015-21
- Nettomaahanmuutto lisääntynyt merkittävästi 2021 ja etenkin 2022
- 85 % ulkomailta syntyneistä työikäisiä
- Työllisyysaste noussut nopeasti ja oli vuoden 2022 lopulla vain 3 %-yksikköä kantaväestöä alempi

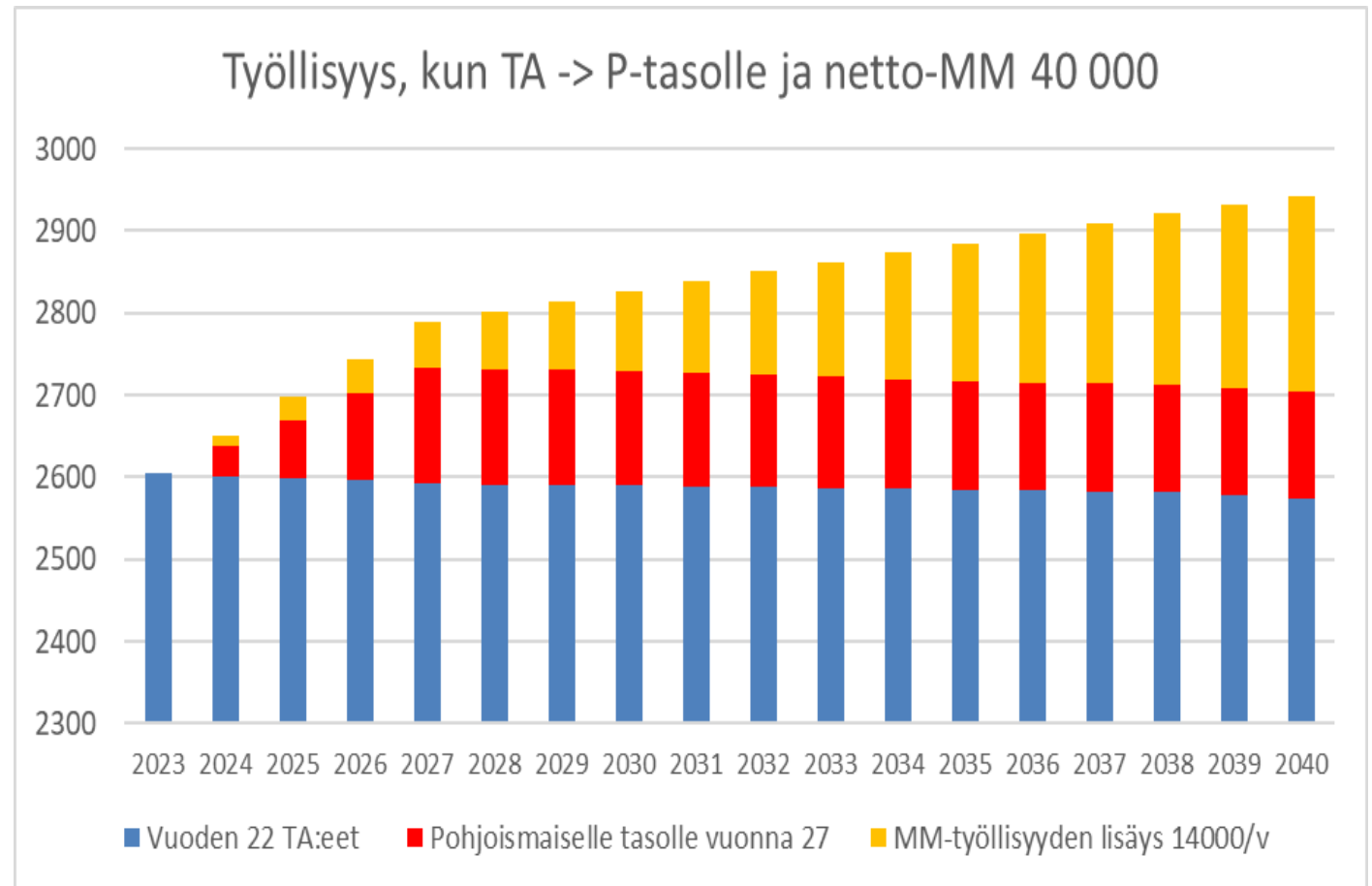
Suurempi työperäinen maahanmuutto muuttaisikin näkymää olennaisesti, etenkin pidemmällä aikavälillä

- Oletukset

- Nettomaahanmuutto 40 000/v = 25 000 enemmän kuin TK:n väestöennusteessa (2023 oli 35 000)
- 15-65-vuotiaita 80%; työllisyysaste 71%
- => **työllisiä 14 000 lisää / vuosi** verrattuna perusuraan

- Yhdistyneenä pohjoismaisille TA-tasolle pääsyn lisäksi työllisyyttä 2027 mennessä peräti **180 000**, jos TA-muutos ->2017

- Olennaista: työllisyys kasvaisi pitkällä aikajänteellä supistumisen sijasta

Työllisyyden lisäyksen vaikutus julkiseen talouteen riippuu työllistyvien ominaisuuksista ja toimien kustannuksista

- VM:n kestävyyslaskelma:
 - 1 %-yks. TA => **kestävyysvaje** -0,25 % BKT:sta
 - 7500 nettomaahanmuutto => kestävyysvaje -0,3 % BKT:sta
 - ⇒ 3 %-yks. TA => **-0,75 %** BKT:sta, 40 000 (+25 000) nettomaahanmuuttoa => **- 1 %** BKT:sta
- HUOMATTAVA: hyvin pitkän ajan skenaariolaskelmia, politiikan kustannuksia tai työtuntien ja tuottavuuden eroa keskiarvoihin ei otettu huomioon => yliarvioivat vaikutuksia
- Yliarviointi kuitenkin luultavasti pienempää maahanmuuton osalta
 - Kotimainen lisätyöllisyys suurelta osin osa-aikaista
 - Tuottavuus maahanmuuttotyöllisyyden osalta riippuu kompositiosta, mutta pidemmän päälle tuskin jää jälkeen kotimaisesta marginaalisesta työvoimasta
 - Kotouttamiskustannukset vs. työttömien koulutus- ja tukikustannukset: vaikea arvioida, mutta jälkimmäiset määrän kasvava funktio, kun maahanmuuton osalta näin tuskin on
- Maahanmuuton aikaansaamalla työvoiman tarjontanäkymän paranemisella myönteinen vaikutus investointeihin ja edelleen tuottavuuteen

Tarjontapolitiikan lähtökohtia

- Työvoiman tarjonnan lisäämisessä fokuksen tulisi olla siellä missä suurin potentiaali:
 - Alle 35-vuotiaat
 - Yli 60-vuotiaat
 - Työ- ja opiskeluperäinen maahanmuutto

Miehet myös ”parhaassa työiässä”, naiset lähinnä alle 35-vuotiaiden kohdalla
- Kustannustehokkaat toimenpiteet todennäköisesti ainakin jossain määrin erilaisia eri ryhmille
 - Ikäryhmät, sukupuoli
 - Koulutustaso, työttömyyshistoria
 - Maahanmuuttajat

Yleisiä julkistalouden kannalta potentiaalisesti kustannustehokkaita toimia

- Riittävän kysynnän säilyttäminen
 - Vakauttava finanssipolitiikka
 - Palkanmuodostuksen joustavoittaminen
- Työn vastaanottamisen kannustimien parantaminen
 - Ansiosidonnaisen työttömyysturvan lyhennys / porrastus
 - Muun sosiaaliturvan ja työtulojen yhteensovituksen, tukien ehdollisuuden tarkistaminen
 - Verokiilan pienentäminen toivottavaa, mutta tuloverotuksen yleinen keventäminen tehotonta
- Osaamisen vahvistaminen
 - Työttömille ja työttömyysuhan alaisille räätälöity koulutus
 - Aikuiskoulutuksen painopisteen siirto vähän koulutettuihin
 - Pitkä aikaväli: perusopetuksen tason nosto, korkeakoulutettujen osuuden nosto
 - Erityishuomion tarve: koulutuspolulta putoavat pojat

Nuoriin ja ikääntyneisiin kohdentuvat erityistoimet

- Alle 35-vuotiaat: opiskelusta valmistumisen aikaistaminen
 - Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäys; rahoitus niin, ettei lisää ainakaan paljon nettomenoja
 - Maltilliset lukukausimaksut korkeakouluihin (alkaen 2. tutkinnosta ja pitkittyvistä opinnoista?)
 - Bologna-prosessi vakavammin; joidenkin pätevyysvaatimusten arviointi (kandi riittää?)
- Alle 35-vuotiaat: perheen perustamisen ja työssäkäynnin yhdistäminen: miten parhaiten sovitetaan yhteen?
- Yli 60-vuotiaat: pidempään työssä
 - Eläkeuudistuksen jatko: ”täyteen” eläkkeeseen oikeuttavan ikärajan nosto
 - Kohdennettu työtulon verohelpotus yli 65-vuotiaille?
 - Toimet työkyvyn ylläpitämiseksi ja ikädiskriminaation vähentämiseksi

Maahanmuuttopolitiikasta

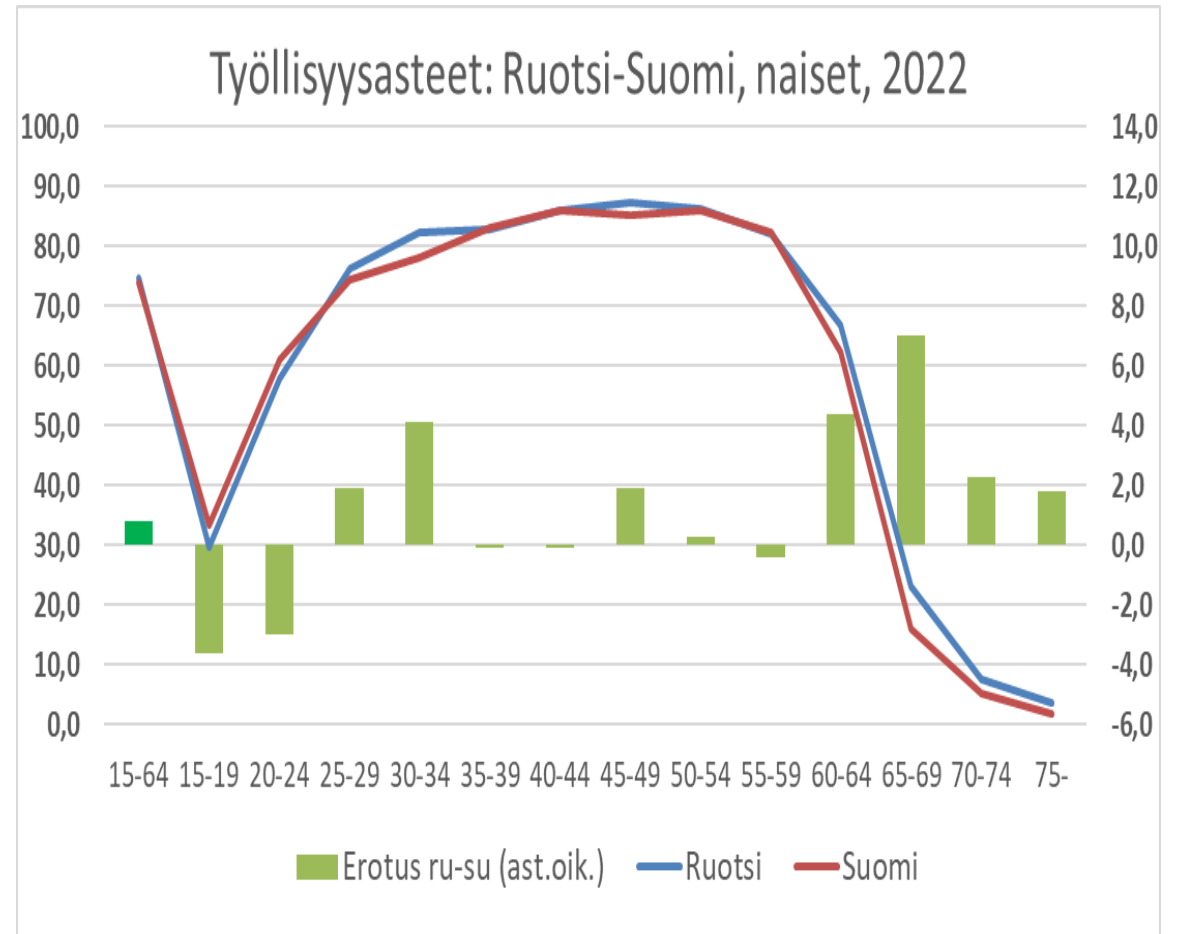
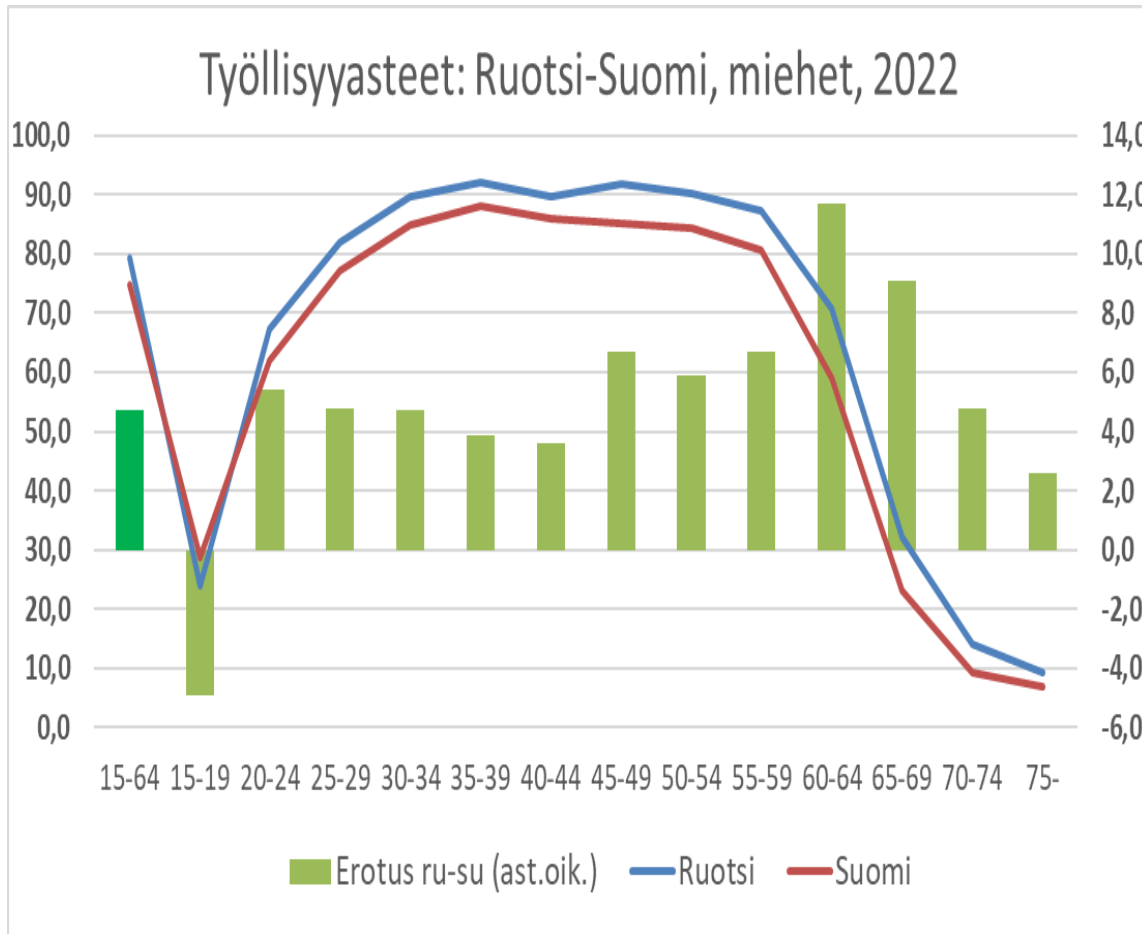
- Tarvittaneen selkeämpi ero työ- ja opiskeluperäisen maahanmuuton ja humanitaarisen maahanmuuton välillä
 - Työ- ja opiskeluperäistä maahanmuuttoa syytä edistää määrätietoisesti
 - Prosessit, tarveharkinta, markkinointi
 - Englanninkielinen koulutus, puolisoiden työllistymisen edistäminen
 - Humanitaarinen maahanmuutto kestokyvyn mukaan
 - Suurempi valikointi
 - Kotouttamistoimien tehostaminen
- Asumisperusteiseen sosiaaliturvaan pääsyn aikarajojen tiukennus?

Kiitos

Työllisyyden paranemisen taustasta

- Kysynnän vahvistuminen 2015 lähtien
 - Maailmantalouden kasvu
 - Kustannuskilpailukyvyn paraneminen (kiky, palkkamallit -> Suomen malli)
 - Menetetyn ICT-tuotannon korvautuminen asteittain muulla tuotannolla
 - Tarjontapuolen toimia ihan merkittävästi
 - Eläkeuudistus, voimaan 2017
 - Ansiosidonnaisen työttömyysturvan keston lyhentäminen 100 päivällä 2017, ns. aktiivimalli
 - Päivähoitomaksujen tulo rajojen korotus myös 2017, tuloverotuksen keventäminen
 - Työttömyyseläkeputken myöhentäminen ja poistaminen 2020->
 - Ns. pohjoismainen työvoimapalveluiden malli, TE-palvelut kuntien vastuulle
 - Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen, oppivelvollisuuden laajentaminen
- } Vaikutukset vasta realisoitumassa

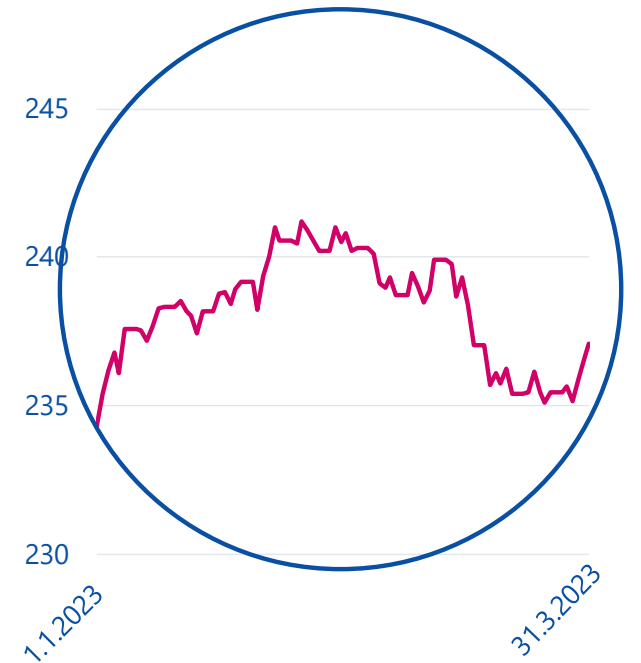
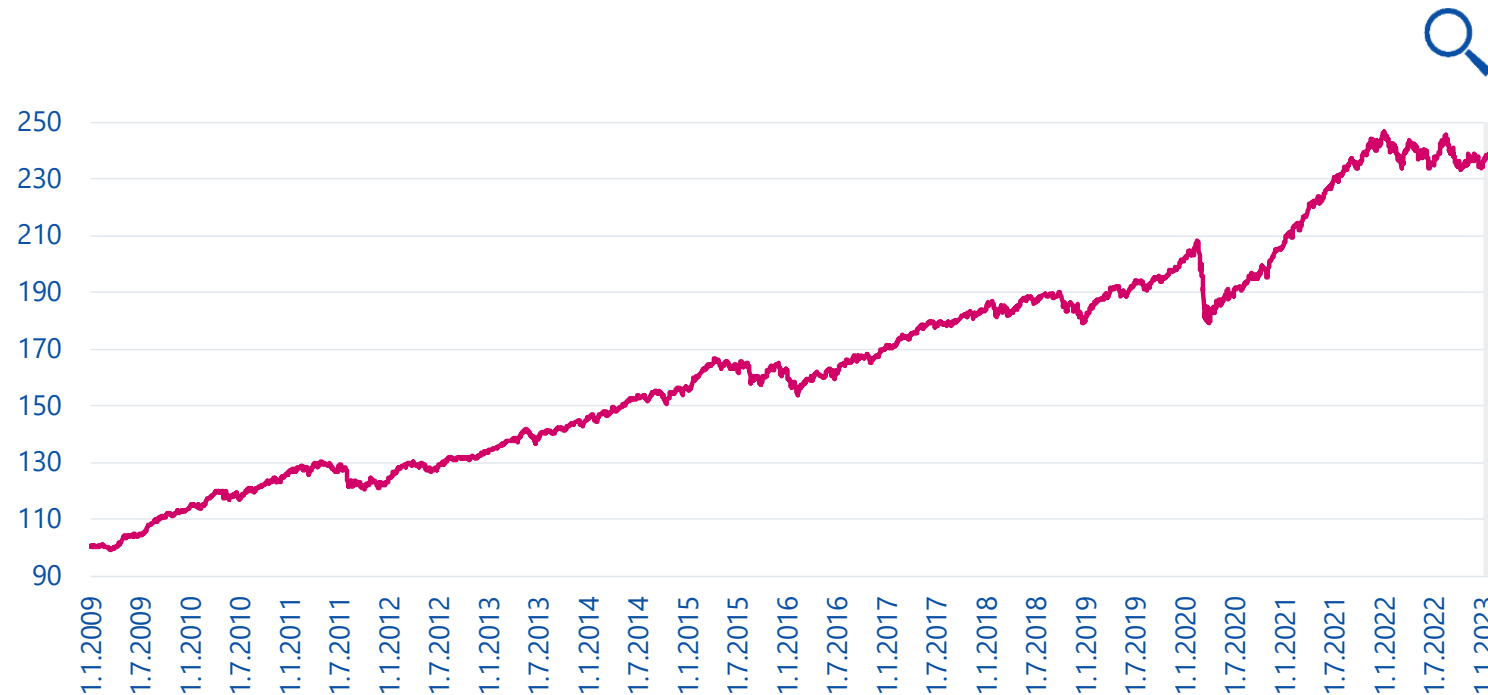
Työllisyysaste-erot suhteessa Ruotsiin

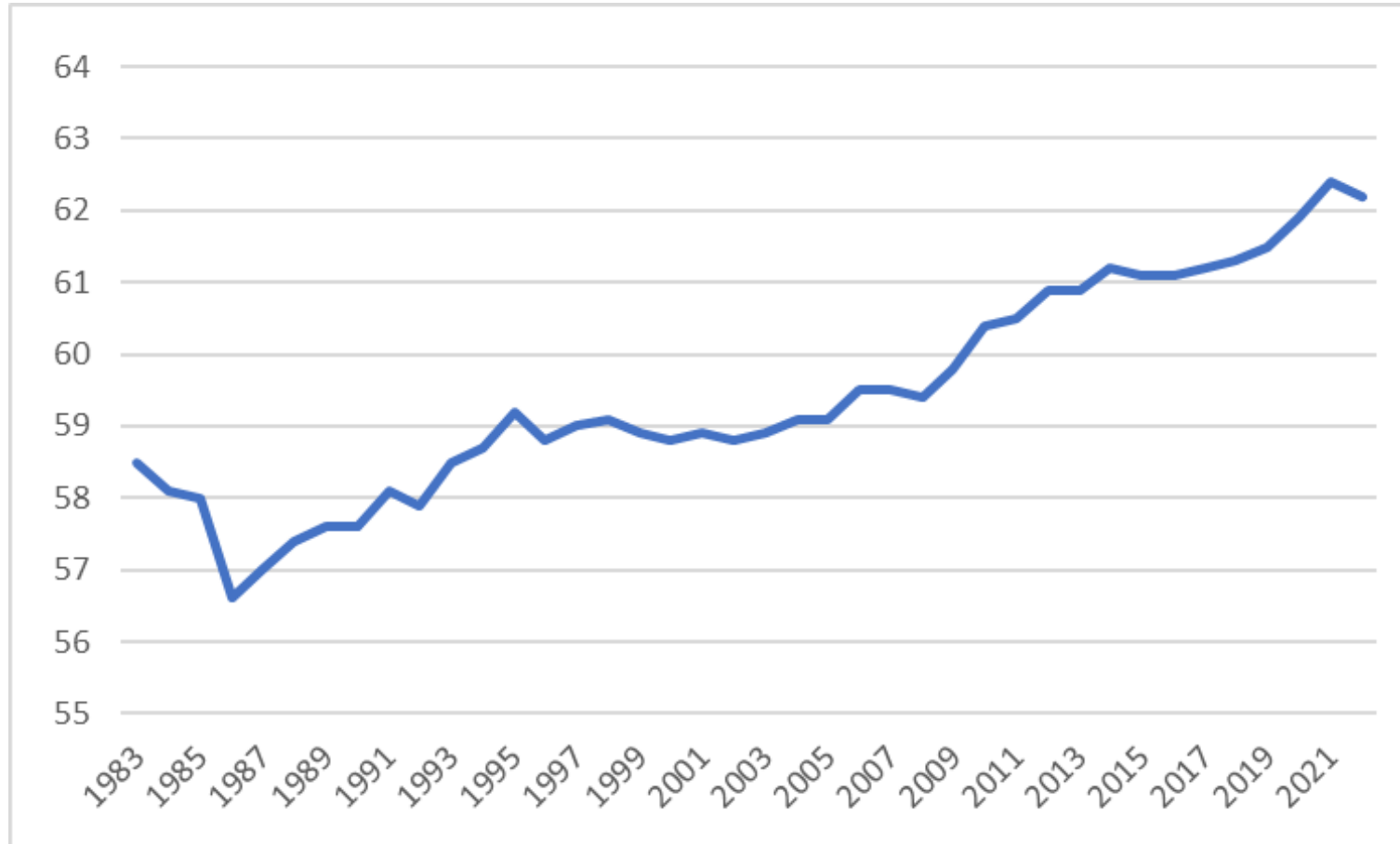

**Puuttuvat puoli miljoonaa – mistä
Suomelle tekijät?
Risto Murto
16.05.2023**

Tuottojen kehitys vuodesta 2009, kumulatiivinen tuotto 137,1 %, 34,1 mrd. €

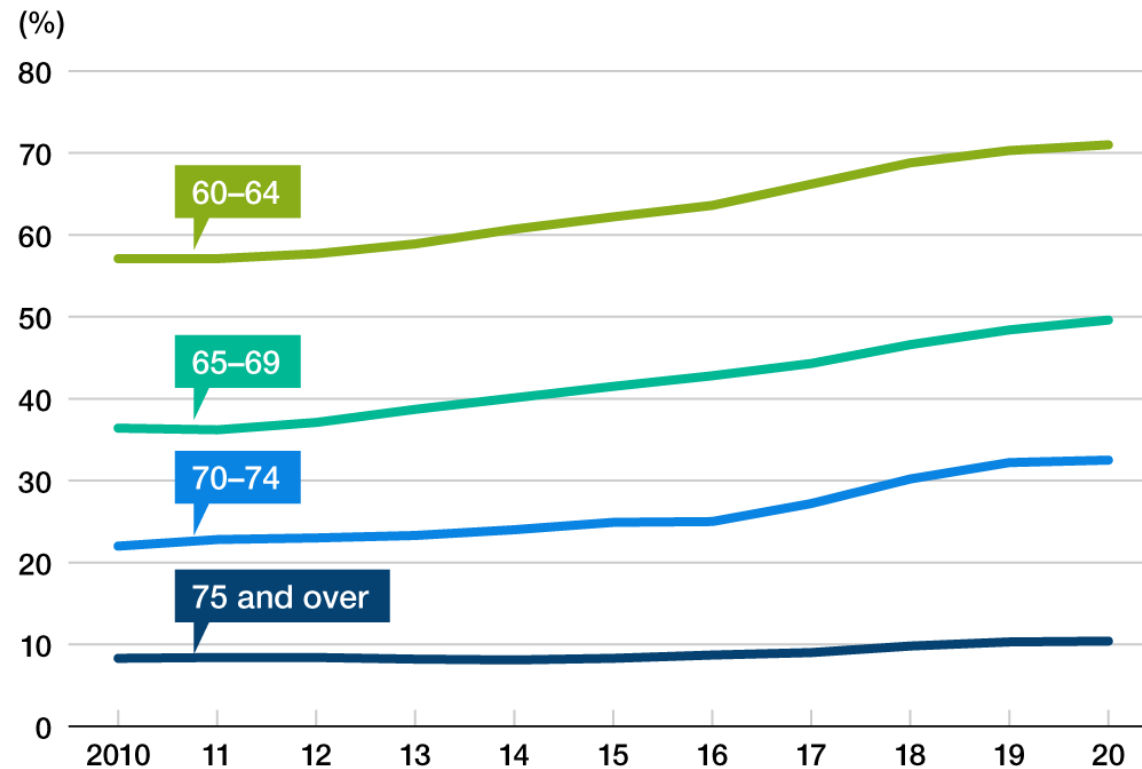

Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisen ikä

Varttuneiden aikuisten työllisyysasteet Japanissa

Employment Rate by Age Group

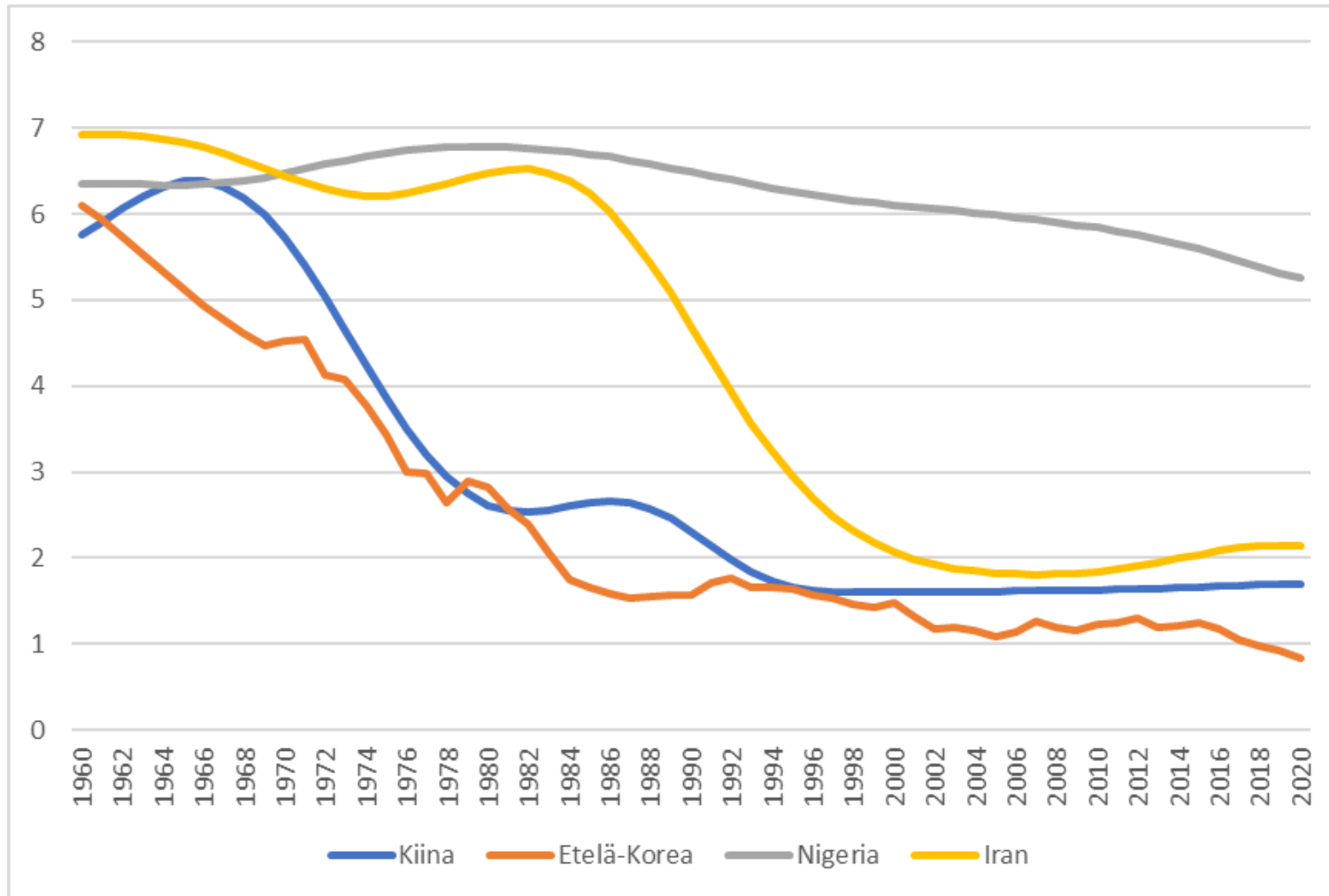

Created by *Nippon.com* based on a 2021 white paper on Japan's aging society.

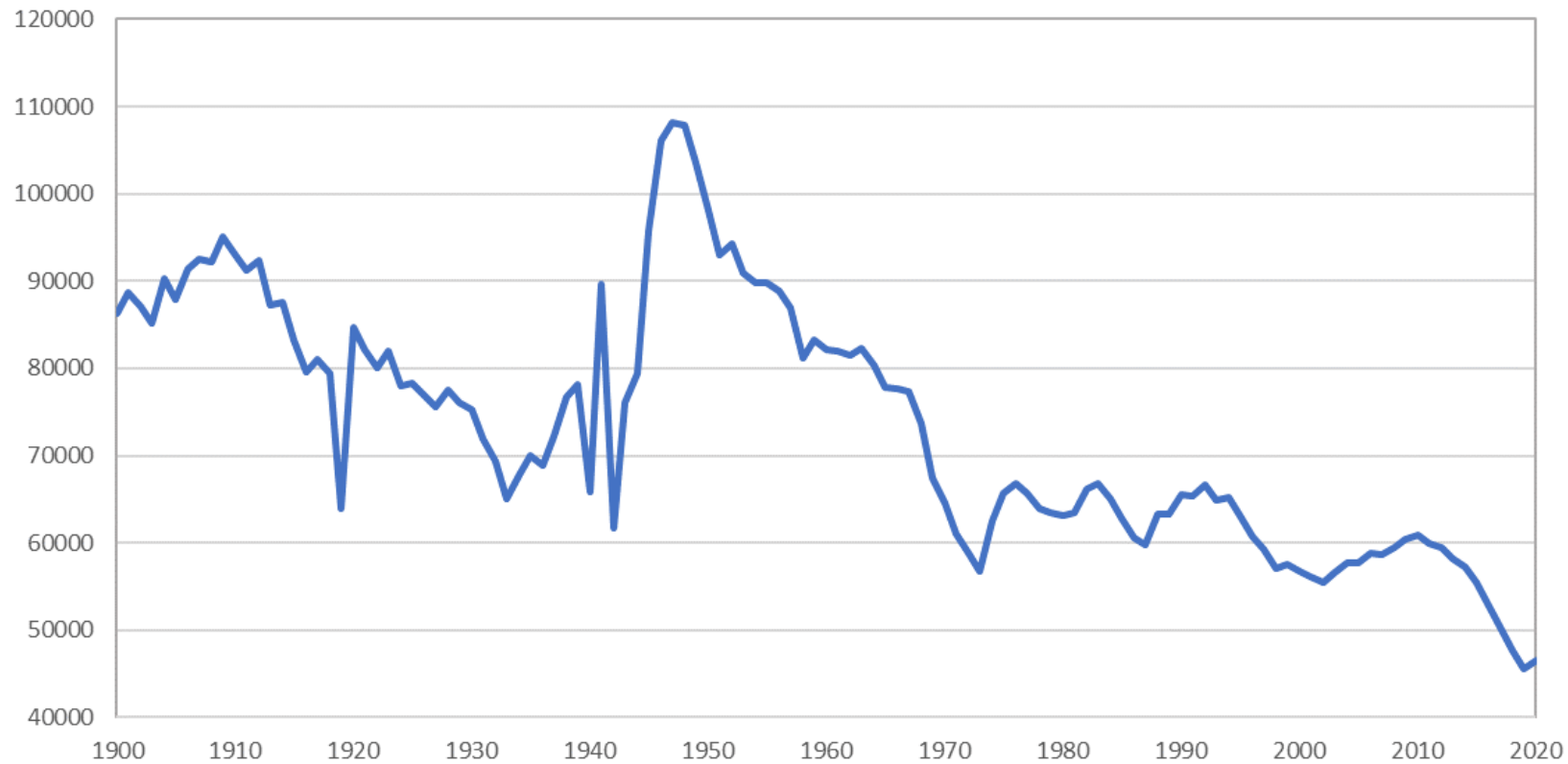
Syntyvyys

Kokonaishedelmällisyys Kiinassa, Etelä-Koreassa, Nigeriassa ja Iranissa 1960 - 2020

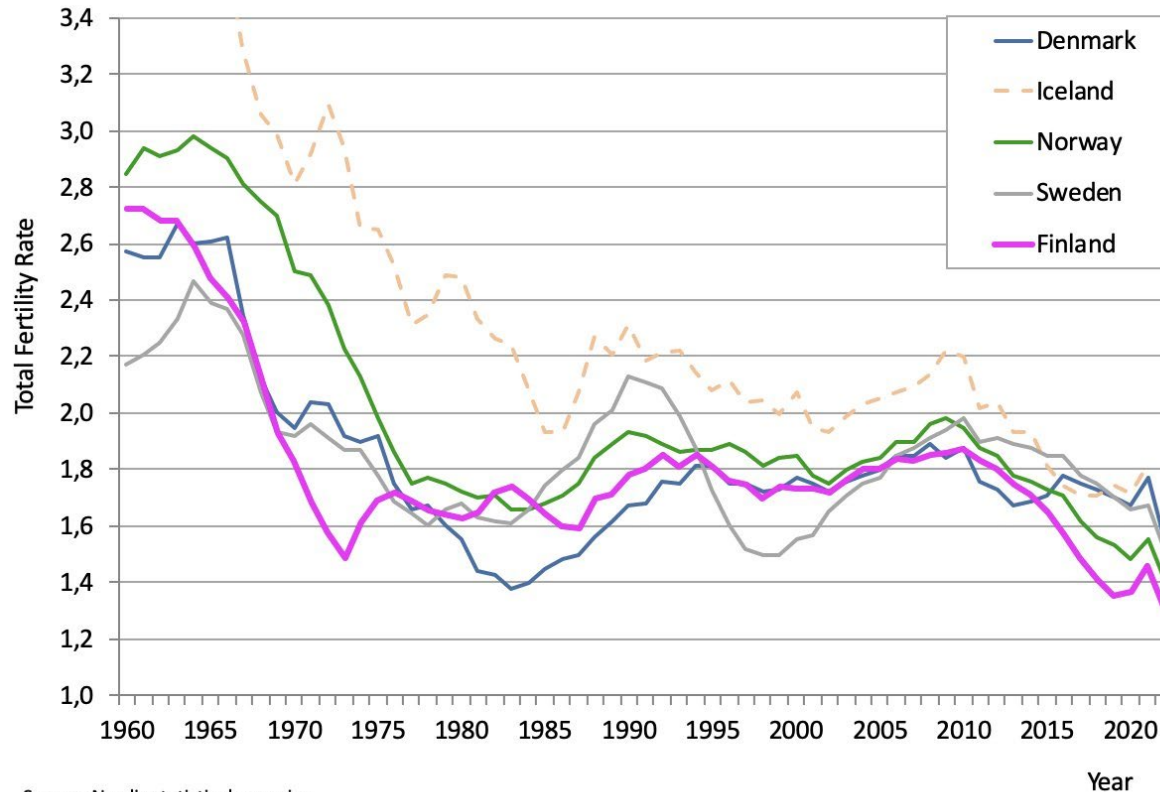

Syntyneet lapset 1900 – 2021 Suomessa

Syntyvyys 2000 - 2022

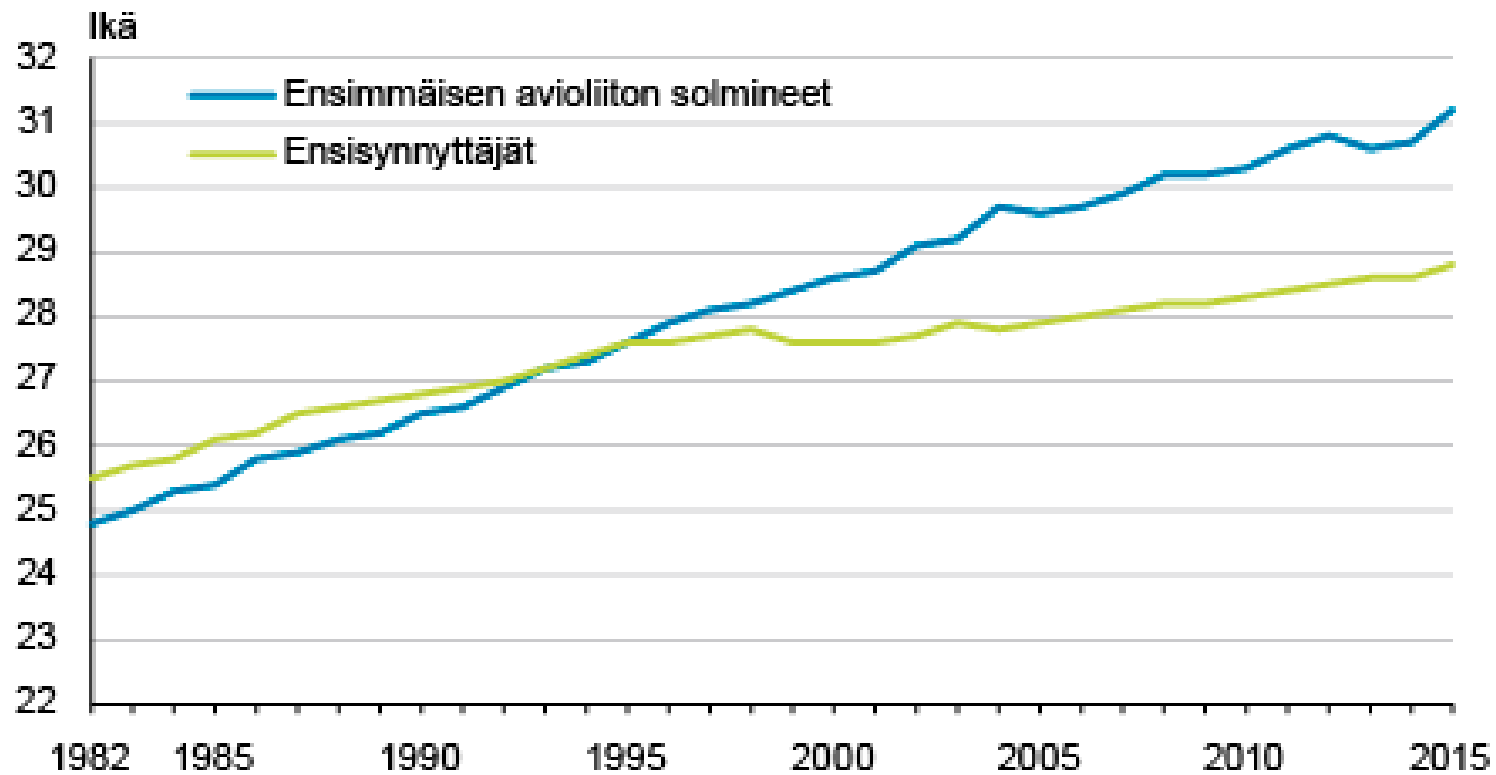
Total Fertility Rate (TFR) in Nordic countries and EU countries 1960–2022

Source: Nordic statistical agencies

Lähde: Marika Jalovaara.

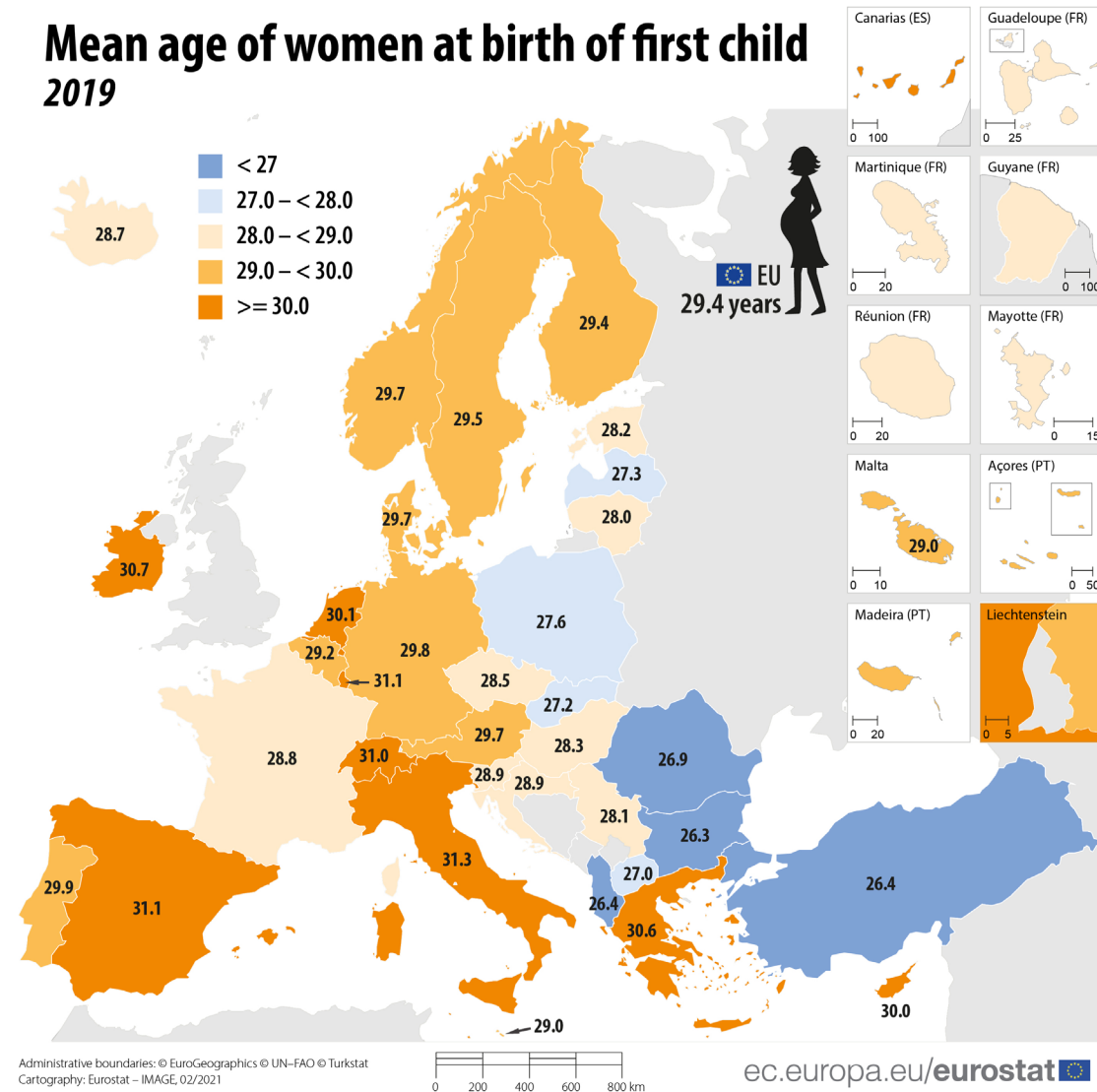
Ensisynnyttäjän ikä kasvaa

Lähde: Tilastokeskus.

Ensisynnyttäjän ikä Euroopassa 2019

Mean age of women at birth of first child 2019

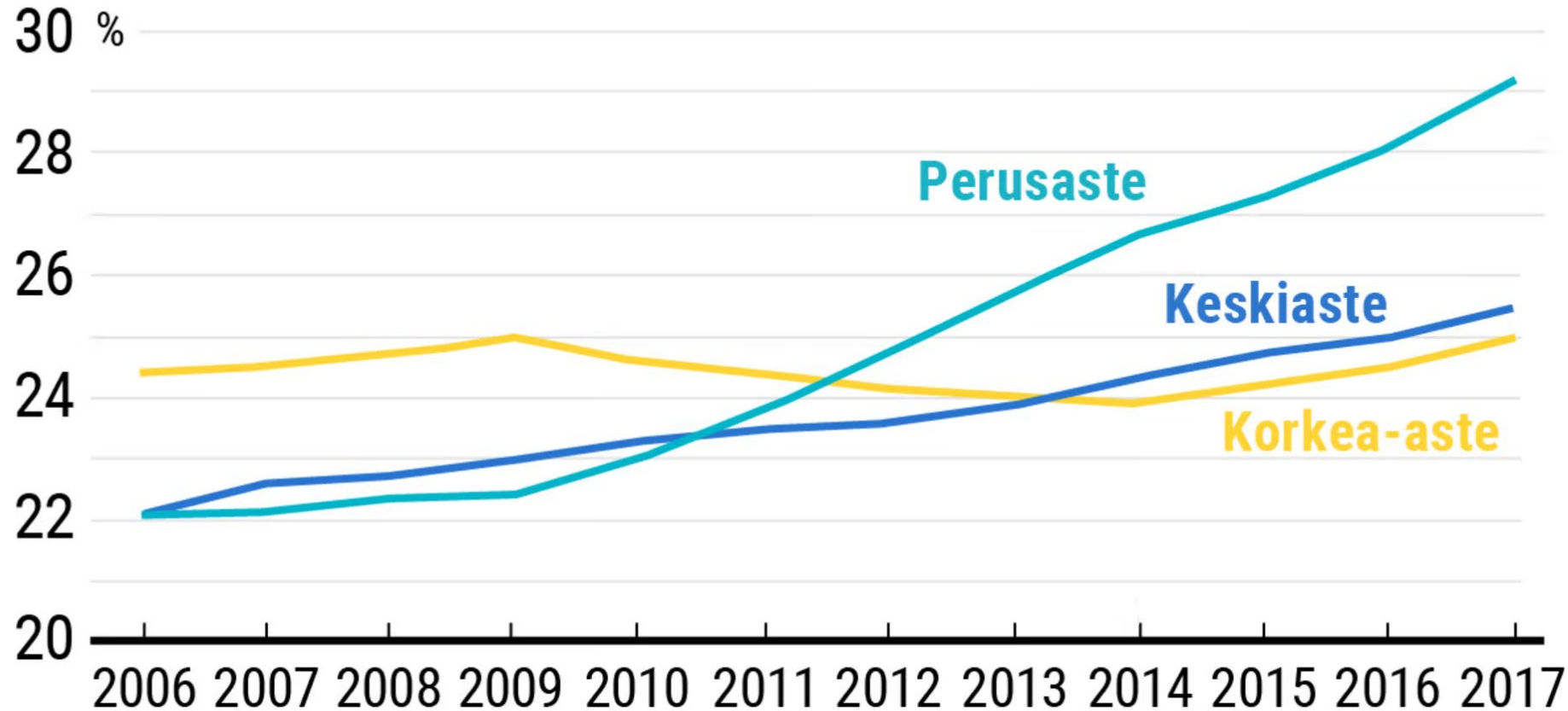

Lapsettomuus

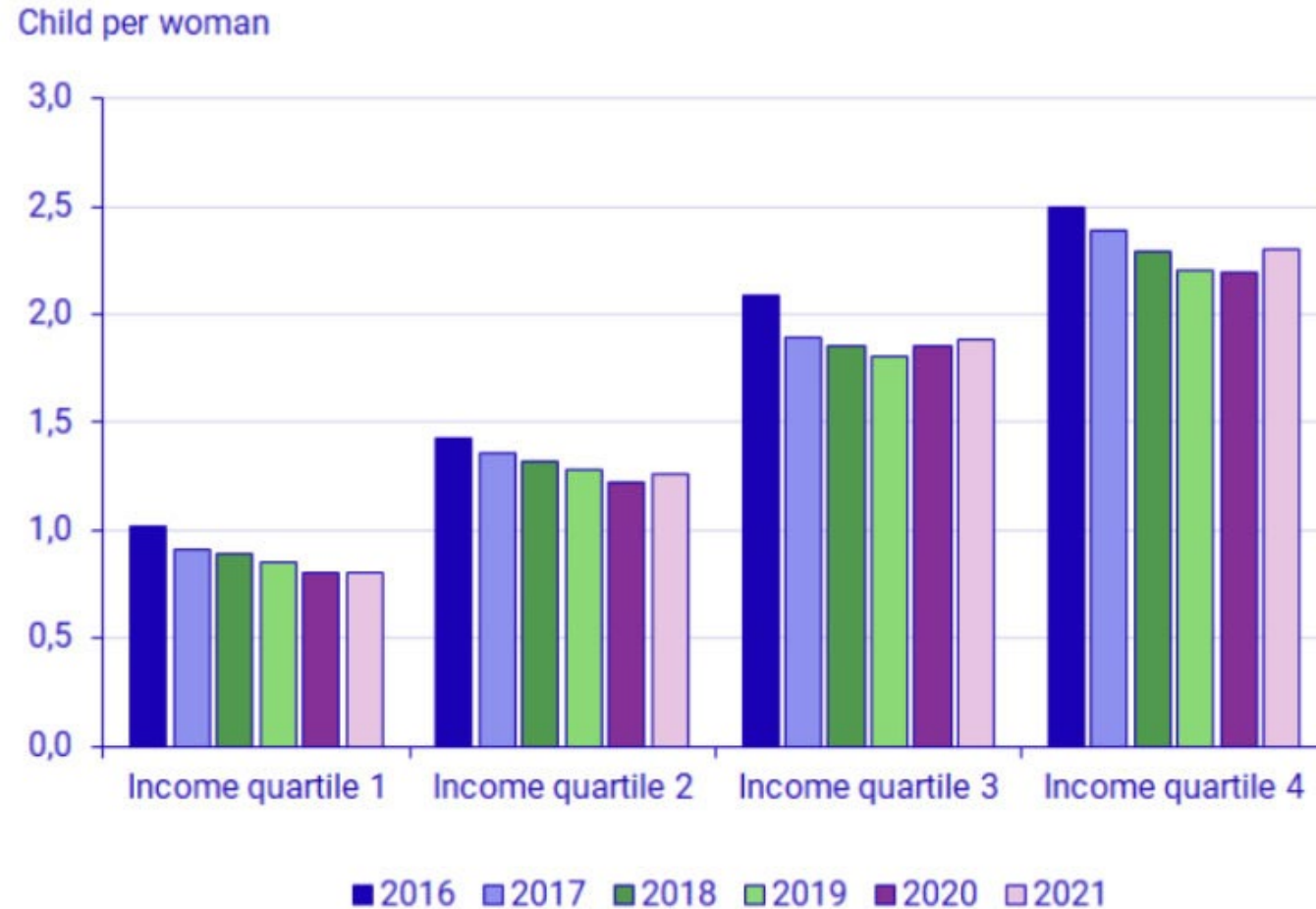

Lapsettomien osuus koulutusasteen mukaan

35–39-vuotiaat naiset | Lähde: Tilastokeskus

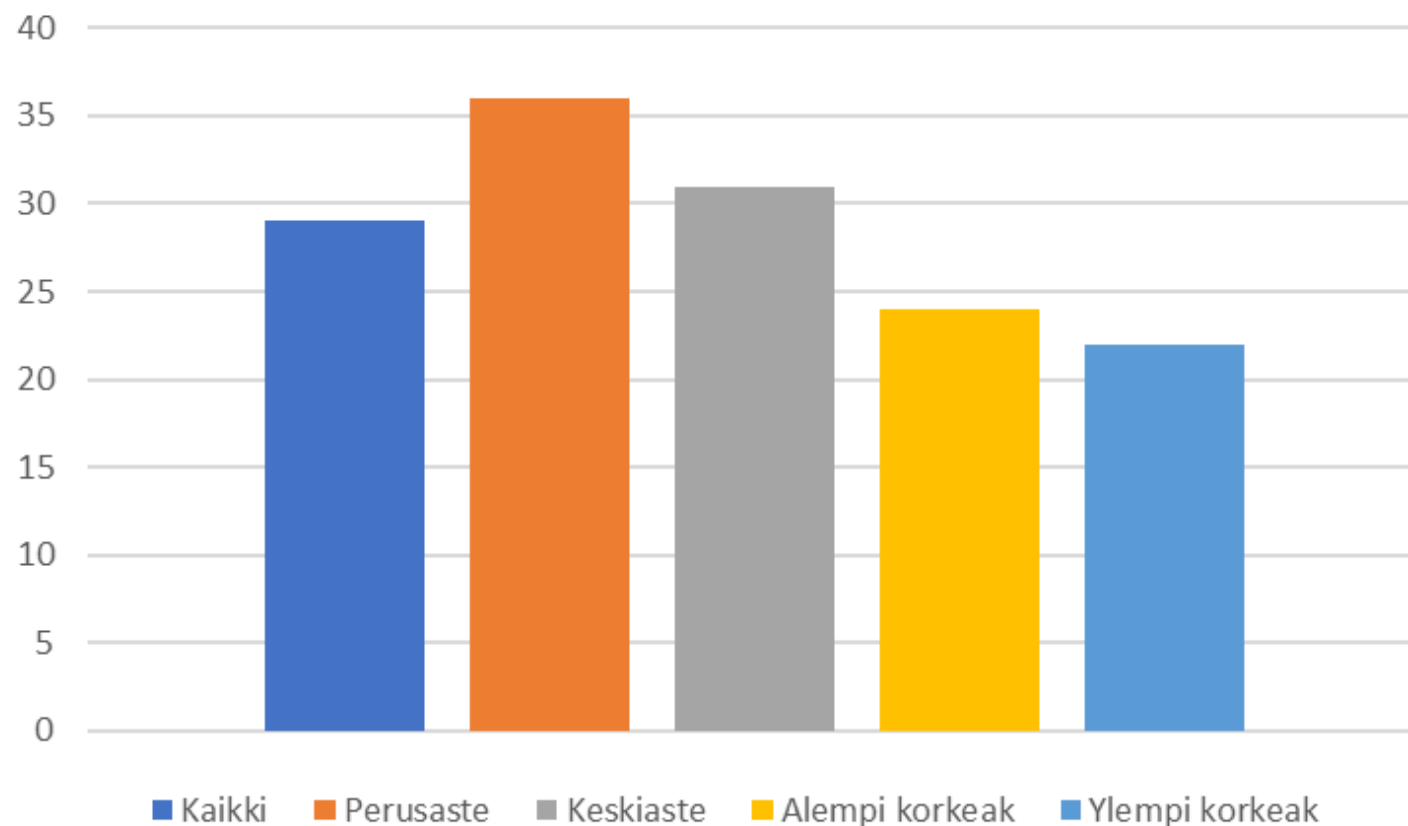

Kokonaishedelmällisyys Ruotsissa syntyneillä naisilla 2016 - 2021

Lähde: SCB

Lapsettomien osuus 40-44-vuotiailla miehillä, %

Lähde:
Tilastokeskus 2015,
Väestöliitto

Maahanmuutto

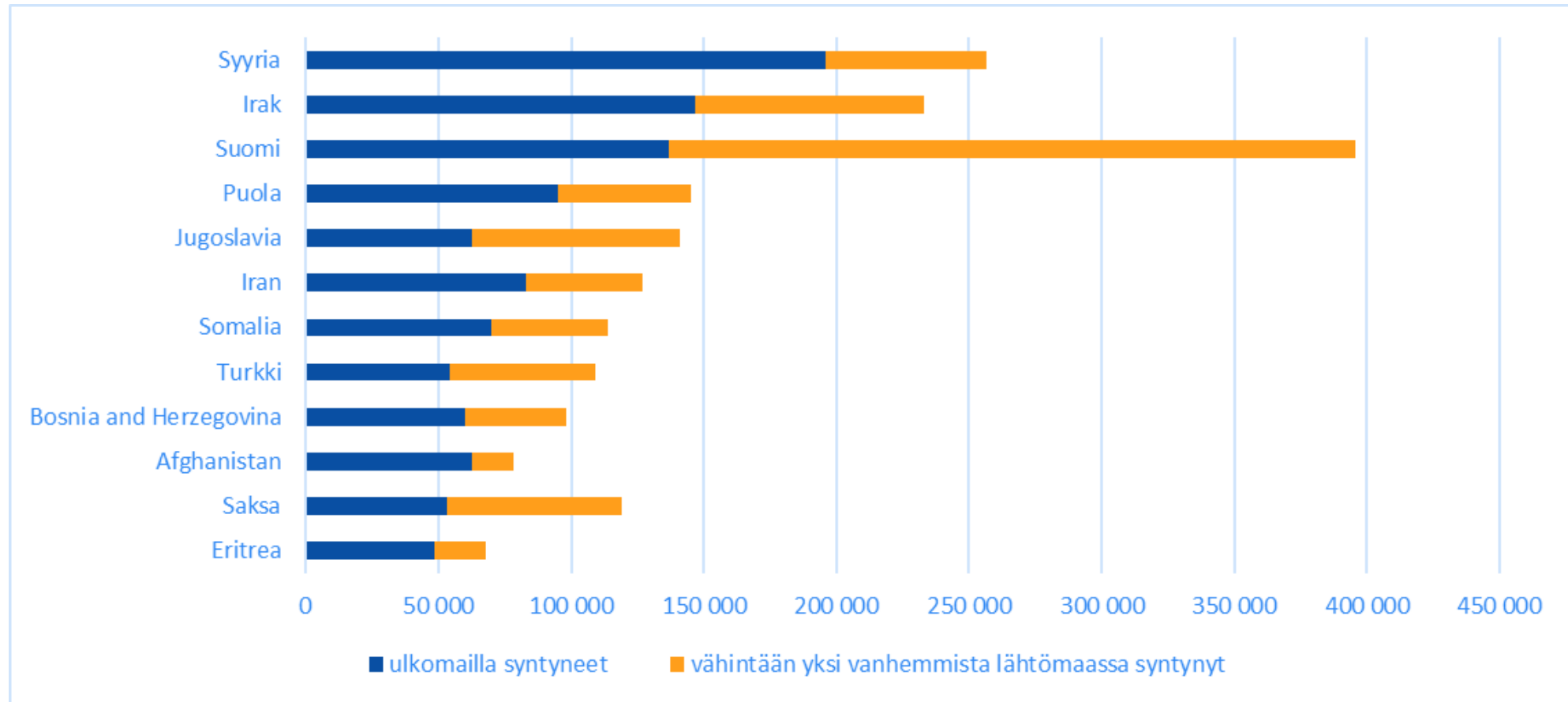

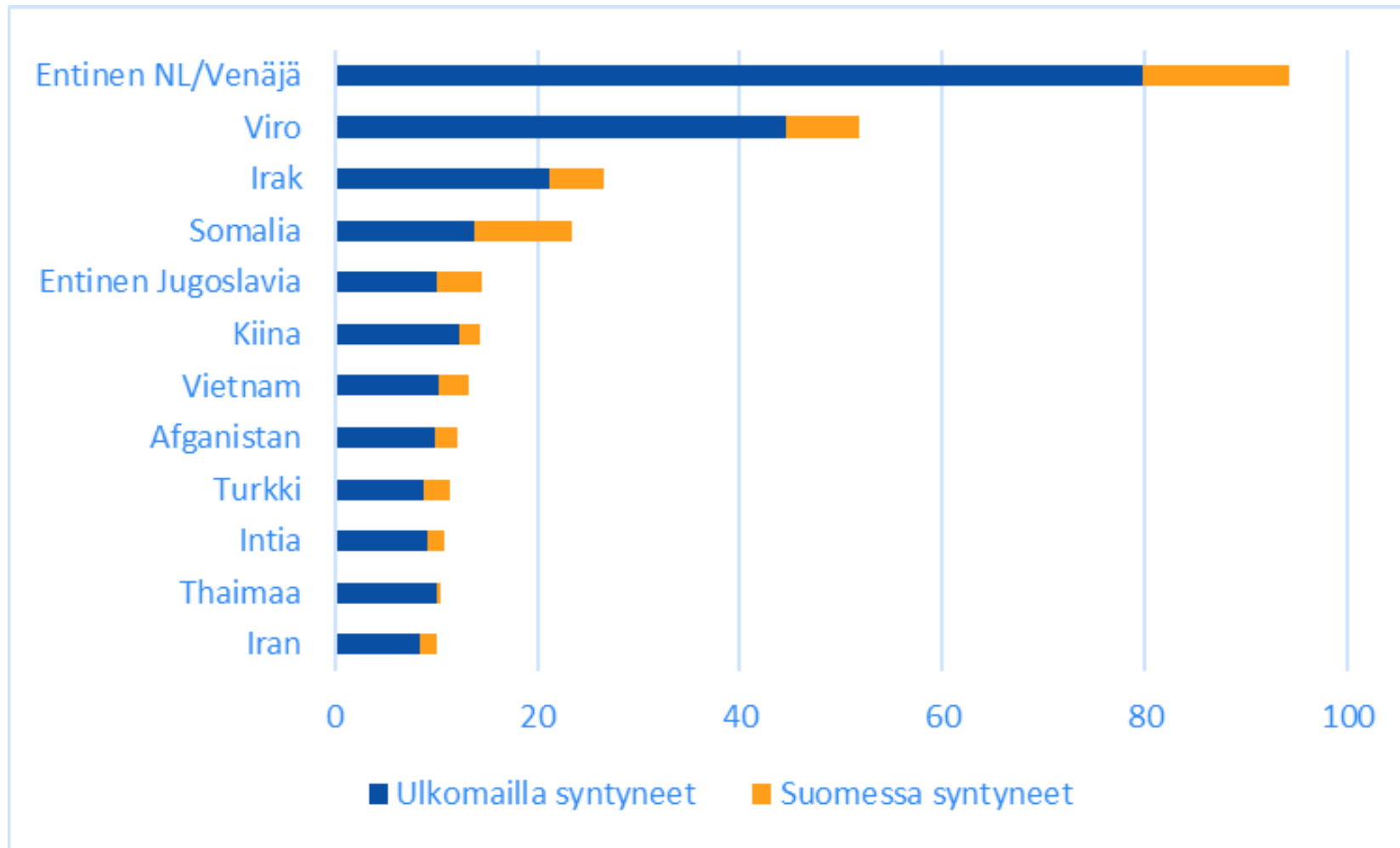
Aune, Kirsti, Sirpa ja Anja Göteborgissa.

På 70-talet började varven utbilda kvinnor till svetsare. Det var många finska flickor som förutsättningslöst nappade på budet. Från vänster i bild Aune Suvanto, Kirsti Heikkinen, Sirpa Mäkitalo och Anja Partanen. Bild: Varvshistoriska föreningen

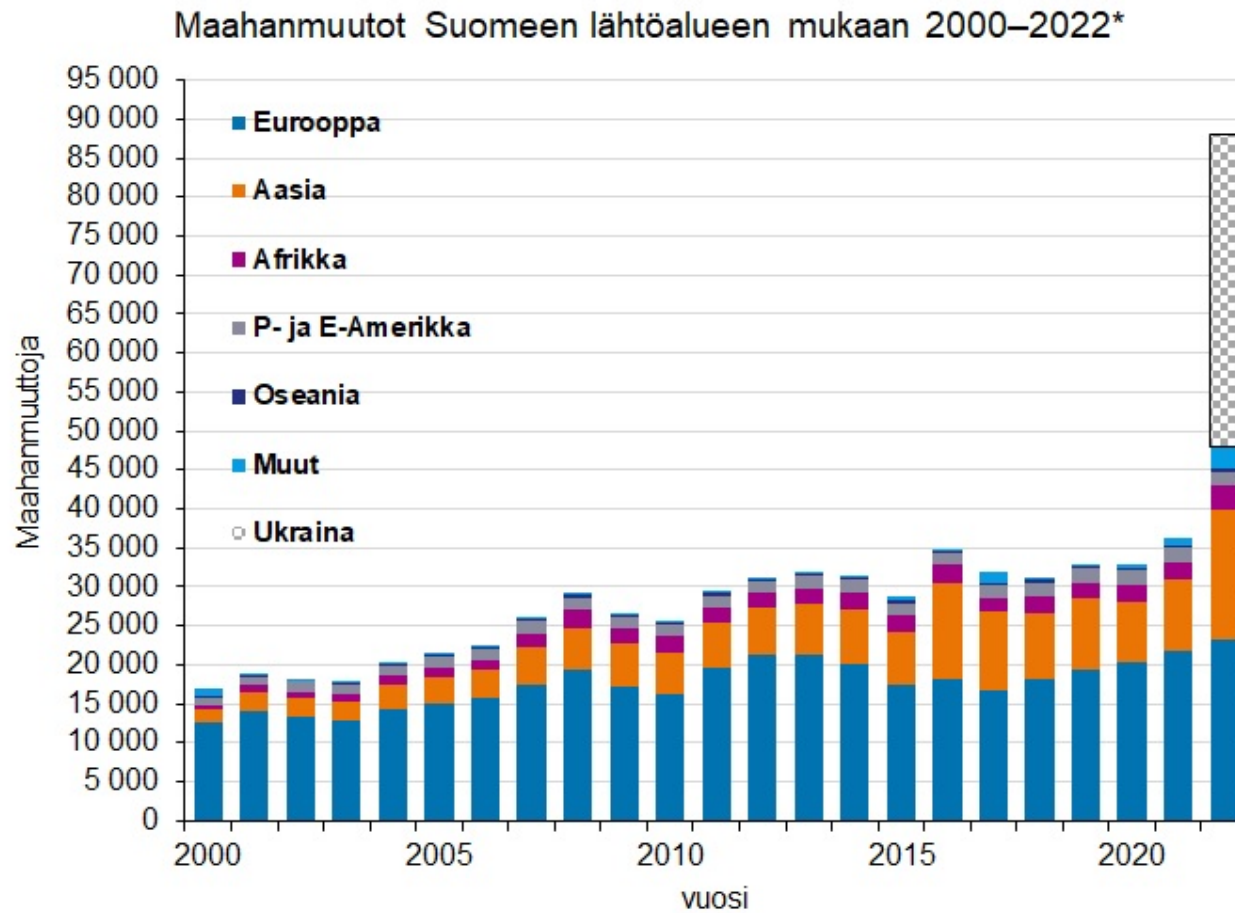
Ruotsin suurimmat ulkomaalaistaustaiset ryhmät, 2021

Suomen suurimmat ulkomaalaistaustaiset ryhmät, 2021

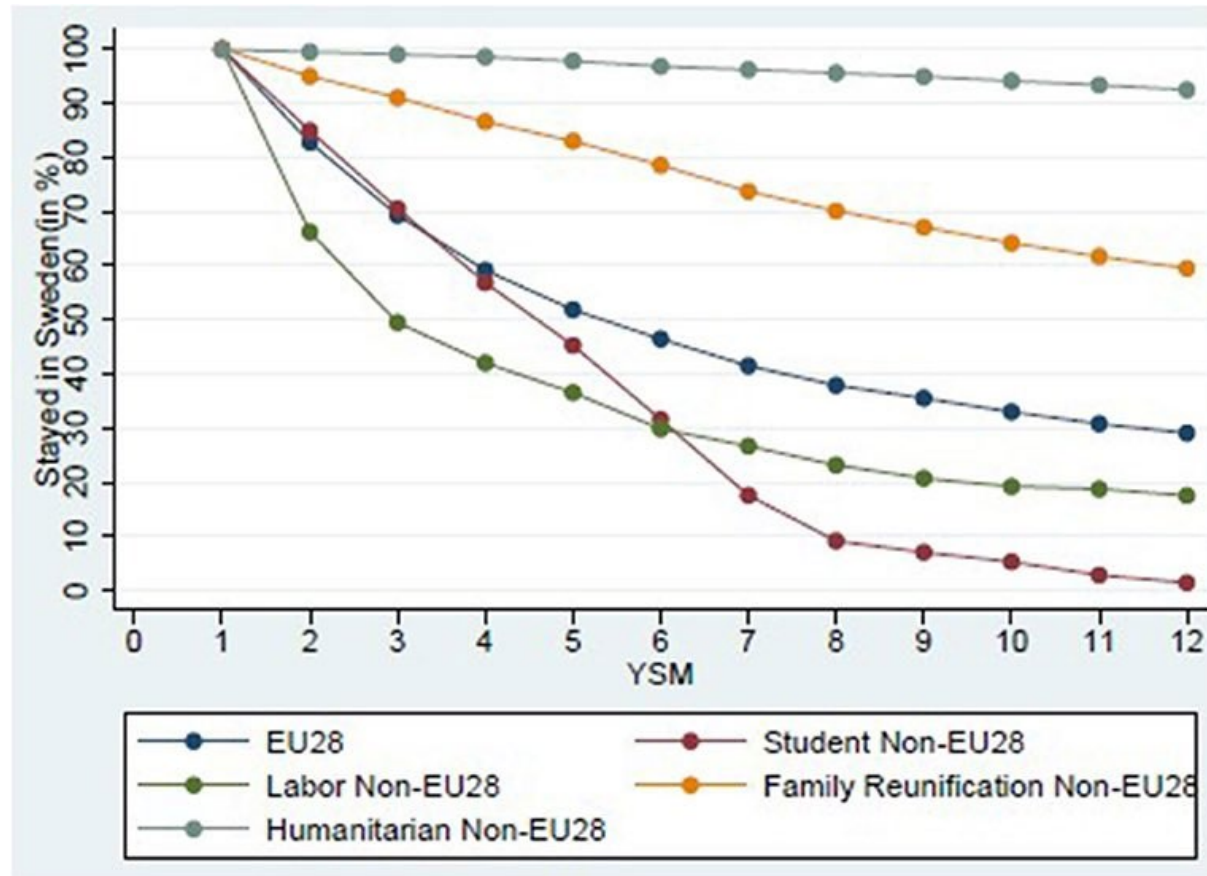

Nettomaahanmuutto Suomeen 2000 - 2022

Lähde: Markus Repo,
Tilastokeskus

Maahanmuuttajien pysyvyys Ruotsissa: vuosina 1998-2000 maahan muuttaneet

Lähde:
Bevander & Luik 2020.

**RISTO
MURTO**

**PUUTTUVAT
PUOLI
MILJOONAA**

VÄESTÖKATO JA
SUOMEN TALOUDEN
TULEVAISUUS

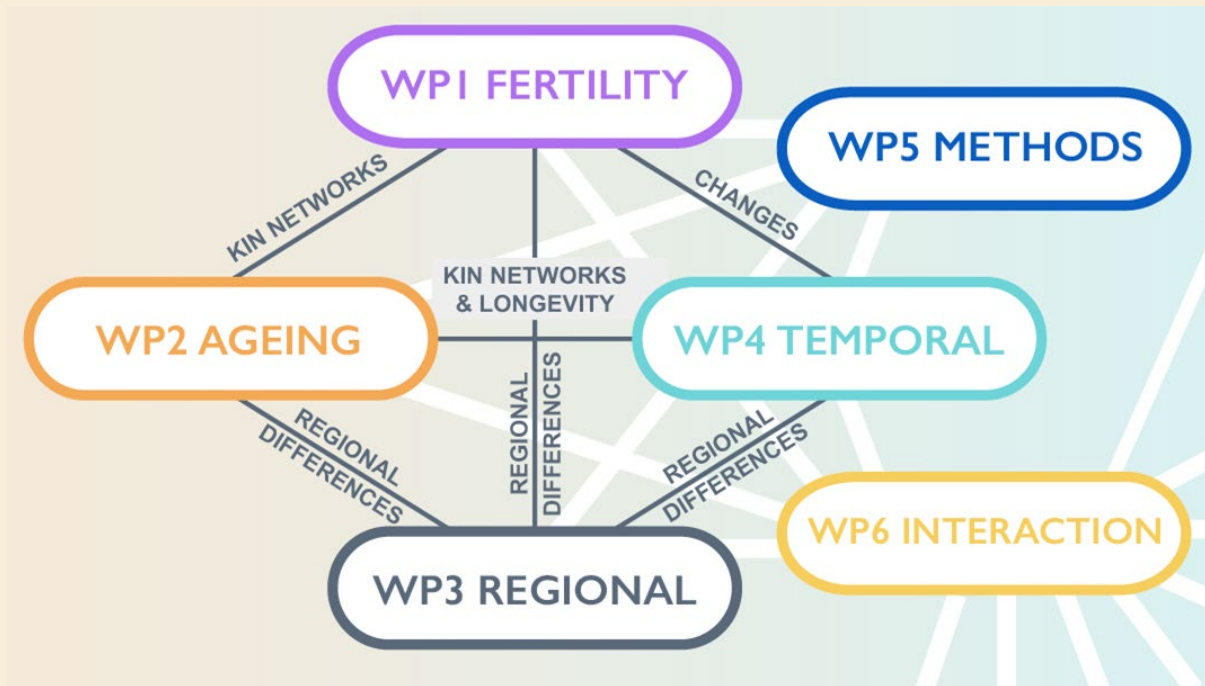
OTAVA

Jos haluat lukea lisää...

VARMA

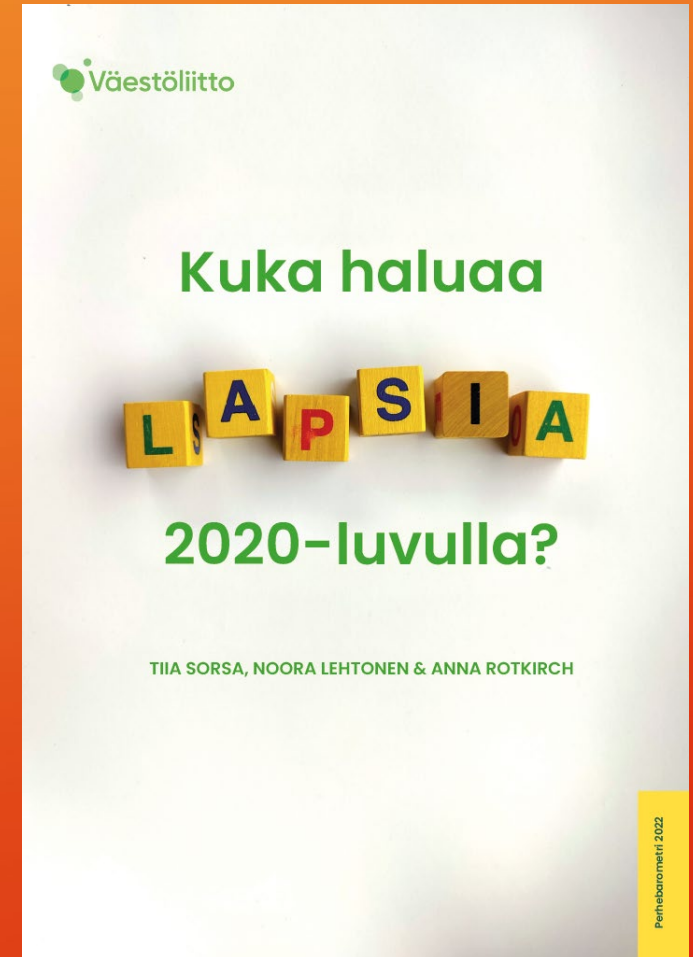
VARMA

Sosiaaliset verkostot, syntyvyys ja hyvinvointi ikääntyvässä väestössä

”Puuttuvat” 0,6 lasta

- 0,66 lasta 35–45-vuotiailla
- 0,59 lasta 46–54-vuotiailla
- Toiveena keskimäärin kaksi lasta
- 13 % ihanteellinen lapsiluku on nolla
- **Miksi lapsitoiveet eivät toteudu?**
 - Yksilapsisissa perheissä taloudelliset syyt
 - Sopivan kumppanin puute
 - Kielteiset mielikuvat lapsiperhearjesta
 - Vaatimus ”valmiista” elämästä
 - Yksinäisyys ja sosiaalisen tuen puute alentavat lapsitoiveita ja -aikeita

”Aikuisten lasten velvollisuus on hoitaa ikääntyviä vanhempiaan”

Vastausvaihtoehdot:

1 = täysin eri mieltä;

2 = jokseenkin eri mieltä

3 = ei samaa eikä eri mieltä

4 = jokseenkin samaa mieltä

5 = täysin samaa mieltä

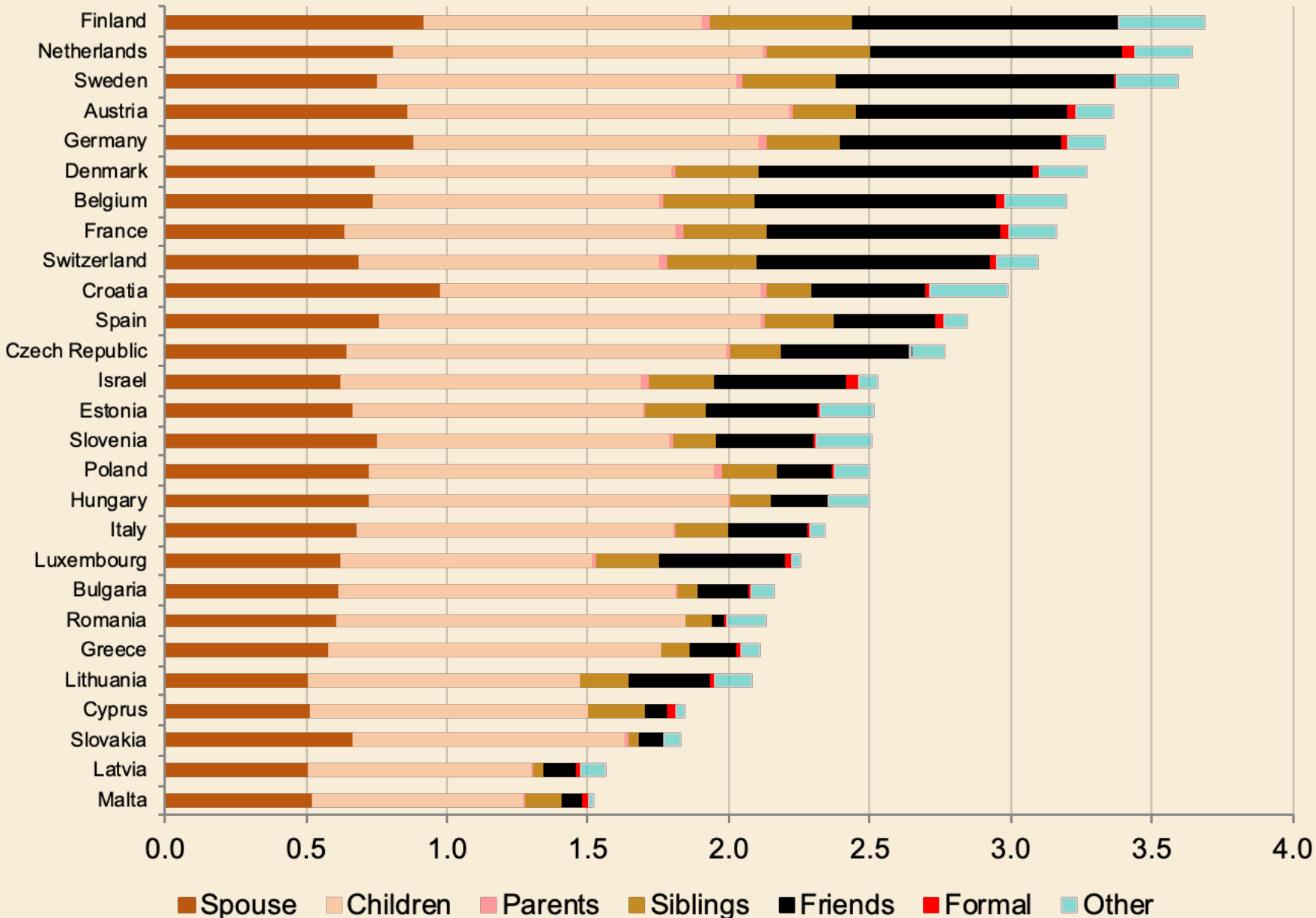
- 11 Euroopan maata
- The International Social Survey Programme (ISSP)
- Vuonna 2001 ja 2017

Maa	2001	2017	Muutos
Unkari	4,16	3,76	-0,4
Suomi	3,56	3,23	-0,33
Ranska	4,16	3,84	-0,32
Tanska	3,21	2,89	-0,32
Sveitsi	3,89	3,62	-0,27
Saksa	3,71	3,47	-0,24
Espanja	3,98	3,75	-0,23
Slovenia	3,96	3,78	-0,18
Itävalta	3,39	3,22	-0,17
Tseki	4,05	3,94	-0,11
Iso-Britannia	3,29	3,47	0,18

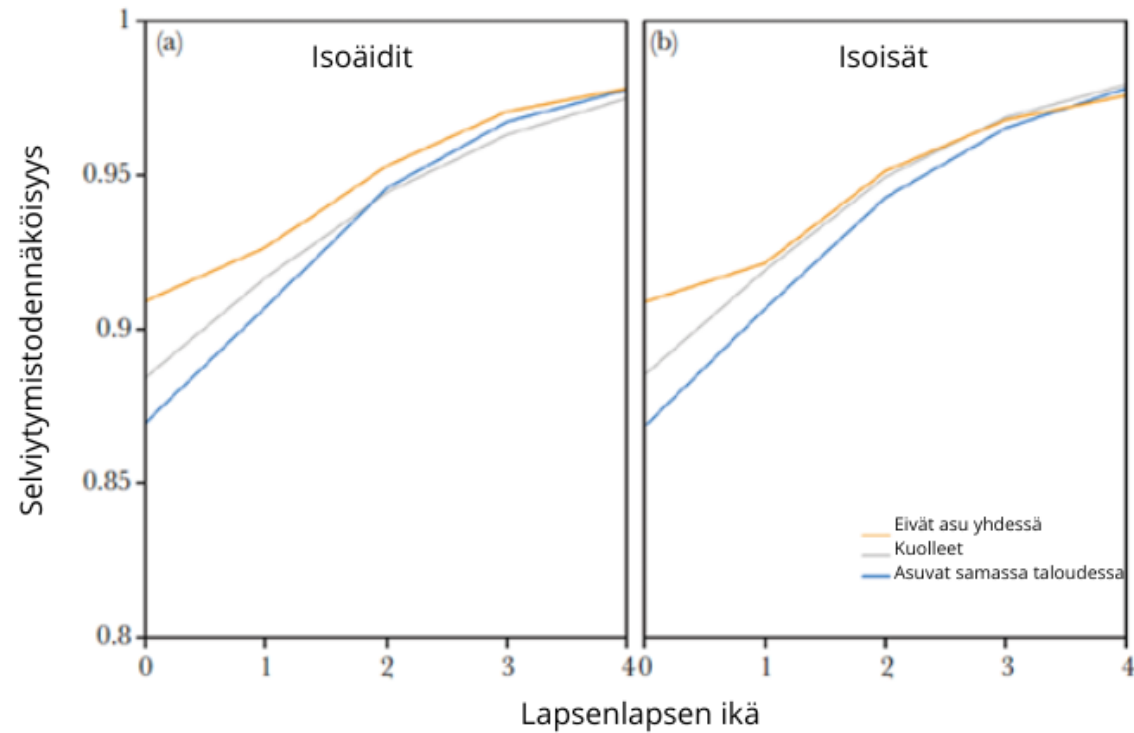
Sosiaalisten verkostojen laajuus ja koostumus

65+ ikäisillä naisilla

Lähde: SHARE wave 8 (2020)

3 sukupolven perheet esiteollisessa Suomessa

Lastenlasten selviytymistodennäköisyys 0–4-vuotiaina

a) isoäidit, b) isoisät

- kun isovanhemmat eivät asu lastenlasten kanssa (oranssi),
- kun kaikki isovanhemmat ovat kuolleet (harmaa viiva) ja
- kun isovanhempi asuu lapsenlapsen kanssa samassa kotitaloudessa (sininen).

Chapman, S., Danielsbacka, M., Tanskanen, A.O., Lahdenperä, M., Pettay, J., Lummaa, V. (2023). Grandparental co-residence and grandchild survival: the role of resource competition in a pre-industrial population. *Behavioral Ecology*, <https://doi.org/10.1093/beheco/arad013>

